

ปัจจัยกำหนดลักษณะการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาพบว่าปัจจัยกำหนดลักษณะการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ เป็นไปตามทฤษฎีสื่อสารมวลชน ที่ว่าความสำเร็จของบุคลากรในวิชาชีพสื่อมวลชน โดยทั่วไปมีลักษณะขึ้น ๆ ลง ๆ ไม่ค่อยสม่ำเสมอ เพราะต้องขึ้นต่อรสนิยมของตลาดที่ยากจะทำนายได้ การทำงานด้านสื่อจึงมีมิติที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ประกอบกัน คุณลักษณะ ความสามารถและการแสดงบทบาทหน้าที่ของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษา ที่พบได้จากการสัมภาษณ์และฟังเทปรายการคือ

1. การรู้จักวิธีเรียกร้องความสนใจของสาธารณะได้
2. การรู้จักรสนิยมและความสนใจของสาธารณะในแต่ละช่วงเวลา
3. เป็นผู้ที่เข้าใจสิ่งที่ผู้อื่น (หนังสือพิมพ์หรือแหล่งข่าว) สื่อสารมาให้และสามารถสื่อสารกลับไปได้ด้วยความเข้าใจ และมุมมองที่เป็นอัตวิสัย
4. มีความเข้าใจระบบธุรกิจสื่อมวลชน เข้าใจธรรมชาติของสื่อวิทยุและปรับตัวภายใต้ข้อจำกัดของสื่อวิทยุ
5. มีความสามารถที่จะทำตนให้เป็นที่ชื่นชอบรักใคร่ของสาธารณะและมีอารมณ์ขัน
6. มีการสั่งสมทางด้านประสบการณ์ในวิชาชีพสื่อมวลชน นำไปสู่การสะสมเครือข่ายความสัมพันธ์และระบบอุปถัมภ์ในรูปแบบต่าง ๆ

อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่าปัจจัยกำหนดลักษณะการดำเนินรายการสนทนาข่าวมีทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกบางปัจจัยอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการผลิตรายการเช่น การเตรียมรายการหรือการเตรียมข้อมูล รูปแบบรายการที่ถูกกำหนดจากลักษณะของผู้ดำเนินรายการองค์กรหรือทีมงาน ระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายความสัมพันธ์ ปัจจัยภายในมาจากการสั่งสมตามประสบการณ์ ภูมิหลังทางวิชาชีพและบุคลิกภาพของแต่ละบุคคลซึ่งทุกปัจจัยมีผลสะท้อนถึงกันอย่างแยกไม่ออก ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้ได้แก่

1. ปัจจัยด้านทัศนคติและภูมิหลังประสบการณ์ทางวิชาชีพ
2. ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายความสัมพันธ์
3. ปัจจัยด้านกระแสความสนใจของสื่อมวลชนและประชาชนที่มีต่อสถานการณ์ข่าวในช่วงเวลาต่าง ๆ
4. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและแนวทางการดำเนินงาน
5. ปัจจัยด้านความสามารถเฉพาะตัวของผู้ดำเนินรายการในการแสดงบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนภายใต้เงื่อนไข ความกดดันและข้อจำกัดต่าง ๆ

1. ปัจจัยด้านทัศนคติ และภูมิหลัง ประสบการณ์ทางวิชาชีพ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุทั้ง 9 กรณีศึกษา พบว่าเป็นไปตามสมมติฐานและทฤษฎีสื่อสารมวลชนที่ว่าบุคลิกของนักสื่อสารมวลชนจะมีผลมาจากประสบการณ์และภูมิหลังในด้านวิชาชีพ ส่งผลต่อการกำหนดบทบาทที่แสดงออกโดยเฉพาะในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจรรยาบรรณของวิชาชีพ นอกจากนี้การแสดงบทบาทของสื่อมวลชนยังมีผลจาก ความเชื่อ ทัศนคติ และพลังการต่อรองของนักสื่อสารมวลชนภายในองค์กรของตนเอง

การที่ผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่มีฐานทางวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์หรือมีฐานข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ในเครือเดียวกัน ทำให้วิเคราะห์ได้ว่า สื่อสิ่งพิมพ์ยังคงมีแนวโน้มที่จะนำข้อมูลข่าวที่ได้มาเข้าไปสู่สื่อที่หลากหลายโดยเฉพาะสื่ออิเล็กทรอนิกส์และมีเดียตัวอื่น ๆ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับข่าวด้วยการลงทุนเพียงครั้งเดียว การทำซ้ำของข้อมูลดังกล่าว นอกจากจะมีปัจจัยมาจากเรื่องของธุรกิจแล้วยังหมายถึงการแสดงออกทางสัญลักษณ์ของความมีอำนาจในเชิงข่าวสาร การเป็นศูนย์รวมของความสนใจของสาธารณะ และในบางกรณี โดยเฉพาะในยามที่มีวิกฤตการณ์ ผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของเวทีเหล่านี้ก็ยังได้รับความภาคภูมิใจในฐานะที่เป็นผู้ผลักดันแนวคิดที่อาจเป็นทางออกของสังคมด้วย อย่างไม่รู้ก็ตาม

ข้อมูลจากการติดตามฟังรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาโดยเปรียบเทียบแล้วพบว่า แม้ตัวสื่อจะมีความหลากหลายแต่ความหลากหลายของเนื้อหากลับยังมีน้อยลง ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้ว่า

โครงสร้างการทำงานของสื่อของสื่อจะเป็นแบบเดียวกัน และเมื่อทิศทางการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ มีความคล้ายคลึงกันทำให้ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวซึ่งต้องอิงข้อมูลจากหนังสือพิมพ์เป็นหลักต้องใช้วิธีเปรียบเทียบการให้นำหนักของการเสนอข่าว ซึ่งพบว่าผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณีศึกษาใช้วิธีคิดในการนำเสนอเนื้อหาในส่วนนี้ด้วยทิศทางที่คล้ายคลึงกัน ความแตกต่างอาจจะมีส่วนตามความสนใจเฉพาะหรือฐานข่าว (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม) ของผู้ดำเนินรายการแต่ละคน

จากการวิเคราะห์ปัจจัยการทำงานข้ามสื่อ พบว่าผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าววิทยุที่ยังคงทำงานในตำแหน่งบรรณาธิการสื่อสิ่งพิมพ์ อย่างวีระ ธีระภัทรานนท์ (บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวัน) คำคุณ สิทธิสมาน (บรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวัน) และวิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ (อดีตบรรณาธิการข่าวการเมืองหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวัน) ได้ใช้ฐานของการเป็นคอลัมน์นิสต์พื้นฐานสาระที่จะนำเสนอในรายการวิทยุของตน โดยเฉพาะวีระ ธีระภัทรานนท์ ถึงกับกันเวลาส่วนหนึ่งในรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน สำหรับการนำเสนอเนื้อหาสาระจากคอลัมน์ปากท้องชาวบ้านในหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันโดยใช้รูปแบบของการให้เสียงโดยผู้ประกาศอ่านแบบคำต่อคำ โดยลีลาที่ถอดแบบมาจากลีลาและน้ำเสียงของวีระ ธีระภัทรานนท์ ซึ่งนับว่าเป็นรูปแบบของการนำเสนอข้ามสื่อที่ได้ผลอย่างยิ่ง เพราะครั้งหนึ่งสมักร สุนทรเวช นักการเมือง หัวหน้าพรรคประชากรไทยก็เคยให้สัมภาษณ์ยอมรับว่า ตัดใจเนื้อหาในพื้นที่ส่วนนี้ของรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน

วันที่ 18 สิงหาคม 2541 วีระ ธีระภัทรานนท์ พูดในรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน ผ่านคอลัมน์ปากท้องชาวบ้าน ในประเด็นเกี่ยวกับการประกาศแผนฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินของรัฐบาล ชวน หลีกภัย เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2541 ตอกย้ำปัจจัยด้านภูมิหลังประสบการณ์ทางวิชาชีพที่มีผลต่อการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ

บรรดาสื่อมวลชนซึ่งไม่ได้สำเร็จมาโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นการเรียนรู้จากงานภาคสนามที่ปฏิบัติและใช้ประสบการณ์ในการทำข่าวรวบรวมเรียบเรียงข่าวยาวนาน เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจเรื่องนี้ ถ้าหากไม่ใช่สื่อที่คร่ำหวอดหรือเป็นสายตรงที่เรียกสาขานักข่าวเศรษฐกิจการเงิน ผมก็ไม่แน่ใจเหมือนกันว่าจะอ่านทะลุแจ้งแทงตลอดหรือเปล่า ยิ่งถ้าหากเป็นพวกที่นั่งเขียนในสำนักงานไม่ได้ลงภาคสนามบ่อย ๆ แบบผม ที่เรียกว่าคอลัมน์นิสต์นั้น ก็ไม่ค่อยแน่ใจเหมือนกันว่าซึมซับรับทราบได้ทั้งหมดหรือเปล่า เมื่อไม่รู้ไม่แน่ใจก็เกิดปัญหาตามมาว่าจะวิเคราะห์วิจารณ์กันอย่างไร เริ่มต้นก็ต้องดูกระแสความรู้สึก ดูทาง

ข่าวว่ามันโน้มเอียงไปในลักษณะไหน เมื่อดูแล้วเห็นว่าส่วนใหญ่บอกว่าดี เซียร์และชมมากกว่าตำหนิวิจารณ์เสีย ๆ หาย ๆ ก็ต้องบอกว่ามาตรการ 14 สิงหาคม เข้าทำไว้ก่อน เพราะถ้าหากบอกว่า ไม่เข้าทำก็จะกลายเป็นงานช้ง เพราะก็จะต้องอธิบายให้ได้ว่าทำไมถึงไม่เข้าทำ ในเมื่อหลักคิดและรายละเอียดยังย่อยไม่ได้ จะไปวิจารณ์แล้วดูไม่ไฉน งานนี้เลยกลายเป็นเรื่องยกไปโดยปริยาย”

วันเดียวกัน คำคุณ สิทธิสมาน ผู้ดำเนินรายการบนเส้นทางกรกฎาปฏิรูป ได้เขียนบทความผ่านคอลัมน์ “อีกด้านหนึ่งของเหรียญ” บนหน้าหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันที่เขาเป็นบรรณาธิการอาวุโส ถึงการประกาศมาตรการฟื้นฟูระบบสถาบันการเงิน ซึ่งสะท้อนให้เห็นพื้นฐานวิธิตัดเฉพาะตัว การใช้เหตุผลเพื่อเสนอแนวคิดที่แหลมคมและบุคลิกภาพแบบนักหนังสือพิมพ์สวนกระแสของคำคุณที่มักจะสอดแทรกอยู่ในลักษณะการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุทางคลื่น 101 ที่เขารับผิดชอบอยู่เสมอ

“มาตรการ 14 สิงหาคม 2541 ออกมาแล้ว ถ้าคุณเป็นคนสนใจเรื่องบ้านเรื่องเมืองบ้างก็คงจะผ่านหูผ่านตาไปไม่มากนักน้อย เสียงวิจารณ์ออกมาเป็นบวก พิจารณาจากสื่อมวลชนนะ ข่าวพาดหัวหนังสือพิมพ์ เนื้อข่าว บทวิจารณ์จากคอลัมนิสต์ ชาวโทรทัศน์วิทยุ ความเห็นจากการให้สัมภาษณ์โดยนักวิชาการ นักการธนาคาร และชนชั้นนำในสังคมไทยส่วนใหญ่ ดูเหมือนจะออกมาเป็นบวกค่อนข้างมาก นักวิชาการอย่าง ดร.อัมมาร์ สยามวาลา ท่านผู้นั้นแน่นอนว่าไม่ใช่ นักเศรษฐศาสตร์กระแสรอง ท่านเป็นหลักสำคัญของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยหรือทีดีอาร์ไอ ที่เปรียบเสมือนสภาพัฒน์ตัวจริงของประเทศไทย เป็นศูนย์รวมของนักเศรษฐศาสตร์สำนัก นีโอ-คลาสสิกทั้งหลาย คำวิจารณ์อันน่ารับฟังของ ดร.อัมมาร์ สยามวาลา เป็นที่มาของพาดหัวข่าวหนังสือพิมพ์ไทยโพสต์ฉบับวันเสาร์ที่ 16 สิงหาคม 2541 ว่า.. “พนมมีอรอฟรังกู้ชาติ” แต่อาจจะเพราะบังเอิญที่ไทยโพสต์นั้นพาดหัวข่าวด้วยถ้อยคำที่อูหาวในลักษณะวิพากษ์รัฐบาลมาโดยตลอดด้วยการประดิษฐ์คิดค้นคำเรียกร้องความสนใจขึ้นเอง ผู้คนที่ได้อ่านอาจมองข้ามไปว่าเป็นคำประดิษฐ์ของไทยโพสต์อีกครั้ง ไม่ใช่ครับ เป็นคำจากการให้สัมภาษณ์ของ ดร.อัมมาร์ สยามวาลาแน่นอน”

นอกจากนี้ สรยุทธ สุทัศนะจินดา ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุในเครือเนชั่น เคยให้สัมภาษณ์เปรียบเทียบการทำหน้าที่สื่อมวลชนใน 3 สื่อคือสื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ว่า สื่อวิทยุคือเวทีที่แสดงตัวตนได้ชัดเจนที่สุด

“วิทยุมันก็มีเสน่ห์ของมัน เรียกได้ว่าแสดงความเห็นได้สูงที่สุดในบรรดาสื่อทั้งหมด วิทยุมันจะลงไปถึงระดับชาวบ้าน ทำให้เราได้แสดงความคิดเห็น ได้แสดงความเป็นตัวของเราได้ดีที่สุด พูดอะไรออกไปมันลงไปถึงความรู้สึกของเราเลย ซึ่งหนังสือพิมพ์มันไม่ได้ คุณทำวิทยุคุณจะรู้สึกว่ามันเป็นเพื่อน พอไม่ได้ทำแล้วจะรู้สึกหงุดหงิด เพราะมันเป็นสื่อที่แสดงถึงความเป็นตัวเราได้มากกว่าหนังสือพิมพ์และทีวี”

วีระ ชีระภัทรานนท์ ผู้ดำเนินรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน (บรรณาธิการอำนวยการหนังสือพิมพ์ วัฏจักรรายวัน) กล่าวว่าบุคลิกภาพตรงไปตรงมาส่งผลต่อการแสดงบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน และความตระหนักในการแสดงบทบาทผ่านสื่อวิทยุ โดยเห็นว่าตนเองเป็น สินทรัพย์ที่มีค่า ซึ่งสั่งสมมาจากประสบการณ์การทำงานในสายข่าวด้านการเงินการคลังมากกว่า 20 ปี

“1. ผมเป็นคนตรงไปตรงมา 2. ผมรู้ในสิ่งที่ผมพูด ผมค่อนข้างมั่นใจว่าผมรู้จริง หรือว่ารู้สึกพอสมควร เพราะฉะนั้นผมจะมีความมั่นใจพอสมควร จนบางครั้งดูว่าโอเวอร์คอนฟิเดนท์ ถ้าโอเวอร์คอนฟิเดนท์ มันจะออกมาลักษณะที่เรียกว่าเหมือน aggressive แล้วโดยน้ำเสียง ผมพูดเร็ว พูดแรง มันก็ผสม ๆ กันก็เลยออกมาเป็นลักษณะที่ดูแล้วมันก้าวร้าวนะ แต่ความจริง ๆ แล้วมันมาจากฐาน ผมไม่ค่อยแคร์ ผมค่อนข้างเป็นไททางการเงิน ความที่เรามีความมั่นคงทางด้านจิตใจ มันคงในเนื้อหาสาระวิชาการที่เรามีอยู่ มันคงทางด้านการเงินส่วนตัว ครอบครัว ตรงนี้มันเป็นตัวที่ทำให้เรามั่นใจในการที่จะพูด ไม่กลัวว่าเราพูดอย่างนี้สปอนเซอร์จะไม่พอใจ ผมไม่กลัว ผมถือว่าผมมีคุณค่า ผมไม่ใช่ลูกจ้างปกติ ผมถือว่าผมเป็นสินทรัพย์ที่มีค่า เพราะฉะนั้นผมไม่ทำลายคุณค่าตัวเองด้วยการปล่อยให้อะไรมันเกิดขึ้น ผมไม่ยอมทำอย่างนั้น ถ้าเกิดไม่พอใจผมก็ไม่ทำ ผมก็ทำอย่างอื่นได้ไม่มีปัญหา” (วีระ ชีระภัทรานนท์, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2541)

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการ “สร้างบ้านแปงเมือง” ทางคลื่นเอฟเอ็ม 101 เล่าว่า ความสนใจทางด้านการเมืองได้จากการเรียนหนังสือและทำกิจกรรมด้านสังคมในมหาวิทยาลัย หลังจากนั้นก็สั่งสมประสบการณ์ด้วยวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์สายข่าวการเมือง ก่อนที่จะเข้าสู่วงการวิทยุด้านข่าวสารเมื่อเป็นบรรณาธิการข่าวการเมืองของหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันรวมทั้งเคยผ่านงานด้านโทรทัศน์จากการเป็นผู้ดำเนินรายการด้านสนทนาข่าวที่ ไทยสกาย เคเบิลทีวี ในเครือของวัฏจักร และยังคงเดิมความรู้ด้านการบริหารรัฐกิจด้วยหลักสูตรปริญญาโทของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งนี่ทำให้เขาได้ความรู้ มุมมอง

และเครือข่ายความสัมพันธ์ใหม่ ๆ มากมายมาช่วยเติมความเข้มข้นให้กับการดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่รับผิดชอบอยู่

“พื้นฐานแล้วผมสนใจงานทางด้านการเมืองมาตั้งแต่สมัยเรียนหนังสือชั้นมัธยม พอเข้ามหาวิทยาลัยก็ทำกิจกรรมทางด้านการเมืองมาตลอด เคยเป็นประธานนักศึกษา เคยเป็นรองนายกองค์การนักศึกษาสมัยเรียนที่สงขลานครินทร์ เพราะฉะนั้นก็เคยร่วมเคลื่อนไหวทางด้านการเมืองมาตลอด อันนี้คือภูมิหลังว่าทำไมถึงสนใจทางด้านการเมือง” (วิเชษฐ พิษัรต์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

คำคุณ สิทธิสมาน ผู้ดำเนินรายการ “บนเส้นทางทาบปฏิรูป” ทางคลื่นเอฟเอ็ม 101 อดีตบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวันแล้วโยกมาทำงานกับเพื่อนสนิท (วีระ ธีระภัทรานนท์) ในตำแหน่งบรรณาธิการอาวุโสหนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน เริ่มต้นงานวิทยุด้านสนทนาข่าวเมื่อปี พ.ศ. 2537 ตามคำชวนของเพื่อนสนิท รุ่งมณี เมฆโสภณ ซึ่งเข้ามารับผิดชอบโครงการวิทยุผู้จัดการด้วยสไตล์บริหารและดำเนินรายการแบบวิทยุบีบีซีของอังกฤษ ใช้ชื่อรายการ “ภูมิปัญญาไทย” หลังจากวิทยุผู้จัดการถูกพับโครงการเพราะประสบปัญหาขาดทุนและปัญหาด้านสภาพคล่องของบริษัทแม่ จึงได้เข้ามาดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ ตามคำชวนของ วีระ ธีระภัทรานนท์ ด้วยรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการนำเสนอที่เขาถนัด

คำคุณ สิทธิสมาน เล่าถึงวิธีการนำเสนอของเขาว่า “ผมพยายามจะเน้นสัมภาษณ์บุคคลที่ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งทางการเมือง หรือว่าเป็นคนดังที่เป็นที่รู้จักทั่วไป แต่ว่าพยายามจะเน้นความคิดความอ่านของเขามากกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะเน้นผู้ที่มีแนวความคิดที่ค่อนข้างจะฉีกออกไปจากกรอบความคิดที่ผู้ฟังผู้อ่านเคยได้ยินได้ฟังกัน คือถ้าสรุปก็น่าจะเป็นแนวความคิดกระแสรอง มากกว่าในทุกทาง แนวความคิดทางเลือก” (คำคุณ สิทธิสมาน, สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2541)

दनัย เอกมหาสวัสดิ์ ผู้ดำเนินรายการ “เจาะลึกทั่วไทย อินไซด์ไทยแลนด์” ทางคลื่น 96.5 ของไอเอ็นเอ็น เข้ามารับผิดชอบดูแลองค์กร สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นในตำแหน่งกรรมการผู้อำนวยการในช่วงต้นปี 2541 มีบทบาทในการกำหนดทิศทาง ความเคลื่อนไหว การรณรงค์ของรายการวิทยุในเครือไอเอ็นเอ็น มีพื้นฐานวิชาชีพจากการเป็นนักหนังสือพิมพ์เช่นกัน

“พื้นเพผมมาจากสื่อสิ่งพิมพ์ ก็เริ่มกันตั้งแต่มติชน ประชาชาติธุรกิจ แล้วก็ทำไปเรื่อย ๆ ก็ไปจบอยู่ที่แนวหน้า ก่อนที่จะมาผันตัวเองทำสื่อทางด้านวิทยุ แล้วก็มาจัดรายการโดยเหตุบังเอิญมากกว่า การที่ผมเคยอยู่ประชาชาติธุรกิจมาก่อน มีจุดอิมตัวเป็นพื้นฐานช่วยให้การดำเนินรายการในเชิงอย่างนั้นมันอาจจะต่อเติมกันได้เร็ว แต่ไม่เห็นทักษะของการจัดรายการวิทยุก่อน เพราะที่ไม่เคยยุ่งกับมันทางด้านนี้เลย” (दनัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

दनัย เอกมหาสวัสดิ์ ยอมรับว่าการทำงานในสื่อวิทยุมีความแตกต่างกับสื่อหนังสือพิมพ์โดยเฉพาะความสดใหม่ของเนื้อหาในช่วงเวลาที่นำเสนอ

“แตกต่างกันโดยธรรมชาติอยู่แล้ว เพราะว่่าสื่อวิทยุ แล้วก็ป็นรายการสดด้วย จากสื่อกระดาษพอม่าจับสื่อวิทยุ โดยเฉพาะมาอยู่ในส่วนของการจัดรายการมันถ้าจะมีปัญหาหลักก็ป็นเรื่องของความจัดเจนหรือทักษะในการนำเสนอแบบวิทยุมากกว่า” (दनัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ในฐานะผู้บริหารคลื่น ดนัยยอมรับว่า ลักษณะโครงสร้างเนื้อหาและผังรายการในคลื่น 96.5 ทั้งหมดที่เขาดูแลอยู่เป็นไปตามแนวคิดใหญ่ขององค์กรและนโยบายของสถานี

“ปรับตามคอนเซ็ปต์ใหญ่ของสถานีไม่ได้ คุณก็ไม่ต้องจะจัดรายการ ในเมื่อคอนเซ็ปต์ใหญ่ของสถานีมันเป็นอย่างนี้คุณทำได้ไหม ถ้าคุณทำไม่ได้ก็ต้องเอาคอนเซ็ปต์ใหญ่ รักษาคอนเซ็ปต์ใหญ่ นี่คือหลักการ” (दनัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ถนอม อ่อนเกตุพล ผู้ดำเนินรายการ “นิวส์เทรนด์” ทางคลื่น 96.5 ของไอเอ็นเอ็น เข้าสู่การวิทยุ กับไอเอ็นเอ็นในช่วงหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ที่เขาได้ร่วมเคลื่อนไหวอยู่ในเหตุการณ์ ซึ่งเกิดจากความสนใจทางด้านเมืองโดยเฉพาะในช่วงที่เรียนหนังสืออยู่ในมหาวิทยาลัยรามคำแหง เริ่มต้นวงการวิทยุด้วยการเป็นผู้ประกาศข่าวของไอเอ็นเอ็น และได้เข้าไปดำเนินรายการครั้งแรกด้วยการเป็น “มวยแทน” อัญชลี ไพรีรักษ์ ในปีพ.ศ. 2536 หลังจากนั้นเขาก็ได้เป็นผู้ดำเนินรายการตัวจริง ให้กับไอเอ็นเอ็นมาโดยตลอด จนกระทั่งได้รับตำแหน่งผู้บริหารและควบคุมรายการ

“แม้จะมีความเป็นส่วนตัวกับนักการเมืองบางคน แต่ไม่เกี่ยวกับพรรค เช่น สมัคร์ สุนทรเวช, ชัยยศ สะสมทรัพย์, ชุมพล ศิลปอาชา แต่เมื่อเจอนักการเมืองข้างนอก จะไม่บอกว่าเป็นใคร มันง่ายต่อการวางตัว เพราะถ้าเราสนิทสนมกับใครสักคนหนึ่ง โอกาสที่จะเบี่ยงเบนมันง่าย การไม่รู้จักใครเป็นการส่วนตัว แต่รู้จักทางวิทยุ ทางโทรศัพท์ จะทำให้เราทำงานง่าย ถ้าเราชอบใครสักคน หรือว่าไปสัมพันธ์ส่วนตัวกับใครสักคน ถ้าเขามีพฤติกรรมใดที่ไม่ถูกต้อง เราพูดเราวิจารณ์ มันก็จะเสียความรู้สึก เสียความสัมพันธ์ที่ดี แต่ถ้าเราไม่พูดถึง มันก็เสียความเป็นกลาง ‘ไม่ยุติธรรม’ (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

กนก รัตน์วงศ์สกุลผู้ดำเนินรายการ “เก็บตกจากเนชั่น” เริ่มต้นวิชาชีพสื่อมวลชนด้วยการทำงานในสายงานวิทยุมาโดยตลอด จนกระทั่งมาลงเอยที่วิทยุเนชั่น ปัจจุบันเป็นผู้จัดการดูแลภาครายการวิทยุในเครือเนชั่น

“ผมทำ นสพ.แต่ไม่เคยมีอาชีพนัก นสพ. ไม่ชอบเป็นผู้สื่อข่าว ไม่ชอบเฝ้าบ้านนักการเมือง ได้แค่ฝึกงาน จบปุ๊บก็ทำงานวิทยุเลย ผมทำวิทยุมาตลอด และทำทุกอย่างของวิทยุและมาจบด้วยการจัดรายการวิทยุ Nation New sTalk สถานีข่าวสาร” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

เอกิง สมทรัพย์ ผู้ดำเนินรายการ “เพื่อบ้านเพื่อเมือง” ทางคลื่น 97.0 ดำเนินงานโดยกลุ่มวอท์ซุด็อกและตรีนิติ เติโอ เริ่มต้นสายงายสื่อมวลชนด้วยวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ สายข่าวการเมือง จนกระทั่งมาจับงานด้านวิทยุเมื่อหนังสือพิมพ์ “คู่แข่ง” ปรมูลคลื่นวิทยุ 101 ได้ โดยระยะแรกเข้าไปทำหน้าที่เป็นบรรณาธิการหลังจากนั้น เมื่อไม่มีทางเลือก เขาจึงต้องทำหน้าที่ผู้ดำเนินรายการ มุมมองในการทำรายการสนทนาข่าววิทยุของเอกิง คือการเน้น การสนทนากับ “คนดัง” ในแวดวงต่าง ๆ และเขาก็เป็นผู้ที่สร้างช่วง “มุมมองของเจิมศักดิ์” จนโด่งดังถึงทุกวันนี้

“ผมเป็นนักข่าวมาก่อนทำหนังสือพิมพ์ มาโดยตลอดที่หนังสือพิมพ์บ้านเมืองแล้วไปที่คู่แข่ง ความสำคัญคือช่วงที่ทำอยู่ที่หนังสือพิมพ์ มันไปหลายสายมาก คือไปทั้งการเมือง เศรษฐกิจ การตลาด แม้กระทั่งบางทีสารคดีท่องเที่ยว คือ แทบจะเข้าไปสัมผัสการทำข่าวในแทบทุกกลุ่มในวงกว้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเมืองกับเศรษฐกิจค่อนข้างยาวนาน” (เอกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

ฟองสนาน จามรจันทร์ ผู้ดำเนินรายการ "บันทึกสถานการณ์การเมือง" ทางคลื่น 92.5 ของกรมประชาสัมพันธ์ ผู้หญิงเพียงคนเดียวในกลุ่มผู้ดำเนินรายการวิทยุที่เป็นกรณีศึกษา เธอเข้าสู่วงการหนังสือพิมพ์หลังจากจบการศึกษาจากคณะนิเทศศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จากนั้นสอบบรรจุเข้าเป็นนักข่าวของวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ ปัจจุบันเป็นผู้ดำเนินรายการ "บันทึกสถานการณ์การเมือง" คู่กับสุริยงค์ ทูณทสาร และยังคงวิ่งข่าวสายทำเนียบและรัฐสภา

พี่ฟองจบนิเทศจุฬา ปี 2521 ตอนนั้นนิเทศศาสตร์มันยังไม่เป็นที่นิยมมากขนาดนี้จบแล้วก็ทำหนังสือพิมพ์สยามรัฐ ทำสยามรัฐ 4 ปี ไม่ไหว สวัสดิการไม่มีเลย จนคิดว่าหนังสือพิมพ์มันเหมาะสำหรับพวกที่คนรวยมาทำมั้ง เพราะว่าคนจนมันเงินน้อยมาก อะไรก็น้อย พอติบวยด้วยเป็นทอปป เป็นทิด ก็เลยหาหลักประกันให้ตัวเอง ก็สอบเข้ากรมประชาสัมพันธ์เมื่อปี 2525 สอบเข้ากรมประชาสัมพันธ์ก็ได้เป็นที่ 2 (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

จากผลการศึกษา ปัจจัยด้านบุคลิกภาพ ทักษะคิด และภูมิหลังประสบการณ์ทางวิชาชีพของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษา วิเคราะห์ได้ว่าองค์ประกอบเรื่องทักษะคิด บุคลิกภาพ และภูมิหลังประสบการณ์ทางวิชาชีพ เป็นปัจจัยภายในที่สำคัญและมีผลต่อการวางบทบาท ของสื่อมวลชน ทำให้มีความตระหนักในบทบาทและความสำคัญของสื่อวิทยุ เนื่องจากผู้ดำเนินรายการมีพื้นฐานทางด้านหนังสือพิมพ์มาก่อน ดังนั้นฐานคิดในการนำเสนอข่าวทางวิทยุจึงเป็นฐานคิดที่คิดมาจากโครงสร้างการทำงานแบบนักหนังสือพิมพ์ นอกจากนี้ประสบการณ์ทางวิชาชีพ เป็นตัวสร้างฐานคิดในการตีความข่าวที่เป็นตัวของตัวเองและยังสามารถเปรียบเทียบวิธีคิดของตนกับสื่อหนังสือพิมพ์ที่เป็นแหล่งอ้างอิงข้อมูลได้ด้วย

2. ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายความสัมพันธ์

ระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายความสัมพันธ์มีส่วนในการกำหนดวิถีการนำเสนอของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ เนื่องจากการแข่งขันของสื่อเป็นตัวบีบบังคับให้เกิดการแข่งขันทางด้านความเร็ว ความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหาข่าว รวมทั้งการตีความเนื้อหาข่าวในทิศทางที่มีแนวโน้มเป็นไปได้มากที่สุด องค์ประกอบเหล่านี้ย่อมเกิดจากการทำงานในระบบเครือข่ายทั้งในองค์กรของผู้ผลิตสารและเครือข่ายส่วนตัวของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าว ระบบเครือข่ายความสัมพันธ์ช่วยลดขั้นตอนในการแสวงหาข้อมูลหรือการต่อสายเพื่อขอสัมภาษณ์บุคคลสำคัญต่างๆ เพื่อออกอากาศสดในรายการหรือเพื่อเสริมฐานข้อมูลใน

การนำเสนอ ส่วนระบบอุปถัมภ์ก็เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงได้ยาก โดยเฉพาะการดำเนินรายการสนทนาข่าว ภายใต้ระบบการบริหารงานแบบทุนนิยมนั้นหมายความว่า ผู้สนับสนุนรายการ หรือความสัมพันธ์ส่วนตัวของเจ้านายผู้เป็นเจ้าของเวลากับแหล่งอุปถัมภ์ต่าง ๆ ย่อมเป็นแรงกดดันส่วนหนึ่งในการนำเสนอหรือไม่นำเสนอเนื้อหาบางอย่าง

กรณีรายการวิทยุคลื่นของกลุ่มวัฏจักรที่ปักหลักอยู่ที่คลื่น 101 กองบัญชาการทหารสูงสุดระบบอุปถัมภ์ที่เห็นได้ชัดเจนคือการต่ออายุสัมปทานการบริหารงานในคลื่นเอฟเอ็ม 101 เมื่อเดือนสิงหาคม 2541 นั้นไม่ได้เกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างกองบัญชาการทหารสูงสุดกับขงยุทธ พุพงษ์ศิริพันธ์ กรรมการผู้จัดการบริษัทมีเดียพลัส แต่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ทางใจระหว่างประพันธ์ บุญเกียรติ รองประธานกรรมการเครือวัฏจักร กับพลเอก มงคล อัมพรพิติษฐ์ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ในขณะที่การใช้ประโยชน์จากเครือข่ายความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นจากฐานข่าวและประสบการณ์วิชาชีพหนังสือพิมพ์ของวีระ ธีระภัทรานนท์ผู้ดำเนินรายการ คุยเฟื่องเรื่องเงิน วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการสร้างบ้านแปงเมือง และคำณูณ สิทธิสมานผู้ดำเนินรายการ บนเส้นทางกาปฏิรูปนั้น มีลักษณะที่แยกตัวไปตามปัจเจกบุคคล ด้วยพื้นฐานความสนใจและภาพลักษณ์การนำเสนอรายการที่แตกต่างกัน รายการวิทยุด้านข่าวสารในคลื่นเอฟเอ็ม 101 ภายใต้การบริหารของกลุ่มวัฏจักรและมีเดียพลัสยังขาดการขับเคลื่อนที่เป็นเอกภาพ

รายการวิทยุของสำนักข่าว ไอเอ็นเอ็นมีสปอนเซอร์ใหญ่อย่างยูคอม เป็นผู้อุปถัมภ์รายการ จึงไม่ต้องสงสัยว่าเหตุใด ภูษณ ปริย์มาโนช หนึ่งในผู้บริหารของยูคอมจึงสวมหมวกอีกใบในฐานะนักวิจารณ์รับเชิญประจำรายการ "เจาะลึกทั่วไทย อินไซด์ไทยแลนด์" และเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่กิจกรรมความเคลื่อนไหวของพรรคความหวังใหม่ที่ภูษณดำรงตำแหน่งระดับสูงในพรรคและจึงได้รับพื้นที่สำหรับการเผยแพร่ในช่วงโฆษณาของรายการอยู่เสมอ รูปธรรมที่ชัดเจนของระบบอุปถัมภ์ระหว่างสำนักข่าวไอเอ็นเอ็น ยูคอม และพรรคความหวังใหม่ นั่นคือ รายการเจาะลึกทั่วไทย อินไซด์ไทยแลนด์ประจำวันในวันที่ 19 สิงหาคม 2541 ดร. ภูษณ ปริย์มาโนช มาเข้าสายในรายการในช่วงเวลา 9.45-10.00 น. ตามปกติ แต่บังเอิญว่าในวันนั้นคือวันที่ พรบ.คุ้มครองแรงงานฉบับใหม่ซึ่งอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานจากพรรคความหวังใหม่เป็นผู้ผลักดันมีผลใช้บังคับอย่างเป็นทางการ ดร.ภูษณได้ใช้ช่องทางและเวทีสาธารณะสำหรับการเผยแพร่กิจกรรมของพรรคความหวังใหม่ในการติดตามและให้ความรู้กับประชาชนด้วยการพิมพ์เอกสารสรุปของนายเอกพร รักความสุข อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงาน ของพรรคความ

หวังใหม่เกี่ยวกับวิถีปฏิบัติของลูกจ้าง นายจ้างภายใต้พรบ.คุ้มครองแรงงานฉบับใหม่ (หนังสือนี้มีชื่อว่า "เจตนารมณ์ของกฎหมายแรงงานฉบับใหม่") ซึ่งหลังจากภูษณ พุดจบ ดนัย เอกมหาสวัสดิ์ ผู้ดำเนินรายการก็พูดเสริมว่าการทำให้ภาษากฎหมายเป็นภาษาที่เข้าใจง่ายเป็นแนวทางความคิดที่ดี สรุปได้ว่า ลักษณะการดำเนินรายการดังกล่าวมีมิติของระบบอุปถัมภ์ การสื่อสารทางการเมือง และวิธีการปรับเนื้อหาของสื่อให้เข้ากับกระแส สถานการณ์และวาระพิเศษของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ในสังคม

ทางด้านกลุ่มวอर्थด็อกนั้นถือเป็นมือปืนรับจ้างผลิตรายการด้านข่าวสารในสื่ออิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ภาพลักษณ์ความมีชื่อเสียงของ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง มักจะนำเสนอด้วยท่าทีเคร่งขรึม ดุดัน แหยมคม และชี้นำสังคมอันเป็นการปิดจุดอ่อนของการที่ไม่มีฐานข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์หรือฐานข้อมูลจากสำนักข่าว รวมทั้งมีพลังขับเคลื่อนจากเครือข่ายความสัมพันธ์ที่ ดร.เจิมศักดิ์ปูพื้นฐานมาเป็นเวลานาน ทั้งจากการเป็นนักวิชาการในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และจากการเข้าสู่อาชีพสื่อสารมวลชนด้วยครอบครัวนักวิชาการ เครือข่ายดังกล่าวมีทั้งนักวิชาการอย่าง ดร. เกษม ศิริสัมพันธ์ อ. แก้วสรร อติโพธิ (อดีตสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ) และบุคคลระดับนำอย่างอานันท์ ปันยารชุน อดีตนายกรัฐมนตรี คุณหมอบระเวศ วะสี ราชภัฏวไลยอลงกรณ์ สโรภณ สุภาพงษ์ กรรมการผู้จัดการบริษัทบางจาก เจ้าของรางวัลแมกไซไซ รวมทั้งนักวิชาการในสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย หรือ TDRI - พรรคประชาธิปัตย์มีความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในเชิงอุปถัมภ์กับดร.เจิมศักดิ์ และวอर्थด็อก ล่าสุดความสัมพันธ์และระบบอุปถัมภ์ระหว่างพรรคประชาธิปัตย์และวอर्थด็อกทำให้เด็ก สมทรัพย์นำทีมงานวอर्थด็อก ได้เข้าบริหารเวลาโดยใช้ชื่อรายการ "เปิดประเด็น" ช่วง 20.30-22.30 น. ในคลื่น 96.5 ขององค์การสื่อสารมวลชนซึ่งคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีส.พรรคประชาธิปัตย์ดูแลอยู่ ทั้ง ๆ ที่ไอเอ็นเอ็น เป็นเจ้าของเวลาและมีศักยภาพเพียงพอที่จะนำเสนอรายการข่าวในช่วงเวลาดังกล่าวได้

สำหรับฟองसान จมารจันทร์ ผู้ดำเนินรายการบันทึกสถานการณ์การเมือง การอยู่ในสนามข่าวภายใต้ชายคาของกรมประชาสัมพันธ์มาหลายปี ทำให้เธอมีความกล้าและมีสายสัมพันธ์กับข้าราชการระดับสูงและนักการเมือง โดยเฉพาะพรรคประชาธิปัตย์ รวมทั้งการที่โครงสร้างการทำงานของ สวท. เอฟเอ็ม 92.5 ต้องอาศัยการสนับสนุนจากกองข่าวในประเทศ ผู้บริหารของกองข่าวมียุทธศาสตร์สำคัญมากต่อการกำหนดผังรายการ อย่างไรก็ตามการผลิตรายการภายในกองข่าวก็มีการทำงานที่เป็นเอกเทศต่อกัน ในแง่นี้ฟองसानย่อมมีแรงสนับสนุนที่สำคัญส่วนหนึ่งมาจาก สายสัมพันธ์ที่ต่อตรงถึง ปราโมช รัฐวิจิตร ผู้อำนวยการกองข่าวในประเทศด้วย

วีระ ธีระภัทรานนท์ ผู้ดำเนินรายการคุยเฟื่องเรื่องเงินกล่าวถึงความสัมพันธ์ส่วนตัวกับแหล่งข่าวในระดับต่างๆจากประสบการณ์การทำงานในสายงานข่าวด้านการเงินการคลังทำให้มักจะได้ข้อมูลในทางลึกและสามารถเลือกมานำเสนอในรายการช่วยเพิ่มความน่าสนใจและระดับของความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้วงเวลาของวิกฤติเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในช่วงตั้งแต่ปลายปีพ.ศ. 2539 ซึ่งมีทั้งความผันผวนทางการเมืองและเศรษฐกิจผู้คนย่อมต้องการข่าวสารที่ชัดเจนและเชื่อถือได้

“เรื่องมิติของความเสี่ยงมันจำเป็นต้องอาศัยคนที่รู้ในเรื่องนั้นเป็นสำคัญ ส่วนหนึ่งเรามีประสบการณ์ในการทำข่าวภาคสนามมา ผมเป็นตั้งแต่หน้าข่าว เป็นหัวหน้าข่าว เป็น บก. รัฐมนตรีพวกผู้ใหญ่กระทรวง ภาคเอกชน ภาครัฐ พวกนี้เป็นพวกที่เรายกหูโทรศัพท์คุยสอบถามอะไรได้เสียส่วนใหญ่ เพราะฉะนั้นถ้าเราสงสัยในเรื่องนั้น บางครั้งอาจจะเป็นเรื่องขอเอกสารข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่มีตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ เราก็มีแหล่งข่าวที่คนอื่นไม่มี พอจวนตัวเราก็ยกหูถาม อะไรเป็นอย่างไร ในสายเอกชนก็เหมือนกัน ในสายกระทรวงอื่นก็เหมือนกัน เพราะว่าผมไม่ได้ทำงานสายเศรษฐกิจการเงินอย่างเดียว เพราะฉะนั้นคอนเนกชัน นำพาไปสู่สิ่งที่เราเรียกว่าข้อมูลที่ลึกกว่า แล้วก็การได้ข้อมูลที่หลากหลายกว่า ที่สำคัญคือข้อมูลที่ตรงกว่า” (วีระ ธีระภัทรานนท์, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2541)

วีระ ธีระภัทรานนท์ยอมรับว่าบางครั้งต้องเอาใจสปอนเซอร์ด้วยการพูดเชียร์ในรายการเช่นเครื่องพิมพ์สำเนา “ริโซกราฟ” ผู้สนับสนุนหลักของรายการ ซึ่งใช้วิธีโฆษณาทางอ้อมด้วยการประกาศว่าเอกสารต่างที่นำมาเสนอขายเป็นเอกสารที่พิมพ์โดยริโซกราฟเช่นเอกสารรายงานผลการศึกษาและเสนอแนะมาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการระบบการเงินของประเทศ (ตปร.)

“สปอนเซอร์นี้จริง ๆ แล้วก็ไม่ได้มากำหนดวิธีดำเนินรายการแต่ทำให้รายการเรา อยู่รอดได้ แต่ว่าจริง ๆ แล้วเป็นเรื่องของบริษัท ไม่ใช่เรื่องของผม อันนี้ต้องแยกว่าบริษัทเขาทำธุรกิจ เราเป็นลูกจ้างบริษัท แต่ว่าการที่เราทำรายการดีมีคนติดตามสนใจลงโฆษณาเยอะ บริษัทก็ได้ดีไปด้วยแต่ไม่ใช่ว่าเราจะต้องไปรับใช้ อย่างนั้นผมไม่เห็นด้วย” (วีระ ธีระภัทรานนท์, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2541)

วิเชษฐ์ พิษยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการสร้างบ้านแบ่งเมืองบอกว่าประสบการณ์งานข่าว 10 กว่าปีเป็นฐานสำคัญ เพราะ นั่นหมายถึง หนึ่ง การมีลูกน้อง และอดีตลูกน้อง ที่อยู่ในวงการพอสมควร ถ้ามี

อะไรก็สามารถคุยกับน้อง ๆ เหล่านี้ได้ และ สอง ด้วยความที่ทำงานในสนามข่าวมานาน ทำให้มีคอนเนกชันที่ค่อนข้างจะใช้ได้ค่อนข้างดีกับแหล่งข่าวหลาย ๆ กลุ่ม ทั้งนักการเมือง ข้าราชการประจำ

“คือ สองกลุ่มนี้เป็นกลุ่มหลักอยู่แล้ว ตรงนี้ก็เป็นความจำเป็น และก็มีผลสำคัญเหมือนกัน เพราะ ว่านักการเมืองเองก็คบกันกับนักข่าวก็ใช้เวลานานพอสมควร ถ้าความไวเนื้อเชื่อใจต่อกันมันมีสูง โอกาสที่จะได้ข้อมูลได้ข่าวในทางลึกมันก็มีสูงตามไปด้วย เพราะว่าต่างฝ่ายต่างก็พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ยกตัวอย่างเฉพาะนักการเมืองก่อน ระดับความสัมพันธ์เราก็แบ่งโดยอัตโนมัติโดยตัวเราเอง เราใช้ตัวเราเป็นเกณฑ์อยู่แล้ว ว่าเราจะจัดระดับความสัมพันธ์กับนักการเมืองคนไหน วัตถุประสงค์ความสม่ำเสมอในการคบกัน ความช่วยเหลือกันในแง่ของข้อมูลข่าวสาร ช่วยเหลือกันดีไหมตลอดไหม หรือว่าความไวเนื้อเชื่อใจกันต่อกันและกัน เช่น บอกว่าข่าวนี้เอาไปลงนะแต่อย่า quote นะ เราก็ต้องไม่ quote เขาละ นี่คือความไวเนื้อเชื่อใจกัน คือมันต้องมีสิ่งเหล่านี้ มันถึงจะเกิดความไวเนื้อเชื่อใจกัน และก็จะสามารถจะทำให้เราสามารถทำงานได้ดีขึ้น” (วิเชษฐ์ พิษย์รัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

วิเชษฐ์ พิษย์รัตน์ เชื่อว่าทำงานข่าวจะเป็ยัดติดกับพรรคใดพรรคหนึ่งคงไม่ได้ เพราะไม่รู้ว่าวันหนึ่งใครจะเป็นรัฐบาล วันหนึ่งใครจะเป็นฝ่ายค้าน เพราะฉะนั้น เวลาคบนักการเมืองก็คงจะต้องคอบกระจาย

ประชาธิปไตยผมก็มีชาติพัฒนาก็มี ชาติไทยก็มี ประชากรไทยก็มี กิจสังคมก็มี แล้วก็กลุ่มงูเห่าก็มี พยายามจัดลำดับให้ใกล้เคียงกัน ผมเองในช่วงต้นจัดรายการเคยเจอบัญหานั้นเหมือนกันว่าคนฟัง feedback มาหาว่าผมเป็นพวกประชาธิปไตย แต่นั่นคือระยะต้น ๆ แต่พอระยะหลังเสียงวิจารณ์ตรงนี้หายไป เพราะว่าคนได้เห็นความจริง ๆ แล้วผมนี่ก็ให้ความเป็นธรรมกับทุกพรรค ให้โอกาสทุกพรรค แล้วก็ไม่ได้วิจารณ์พรรคใดพรรคหนึ่งอย่างเดียว หรือเวลาจะชมก็กระจาย” (วิเชษฐ์ พิษย์รัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

วิเชษฐ์ พิษย์รัตน์อธิบายว่าระบบอุปถัมภ์เข้ามามีส่วนในการกำหนดประเด็นในการนำเสนอค่อนข้างน้อย

รู้ว่าใครขอมาไม่มี เอาเป็นว่าถ้าสถานะเสียก็จบทุกอย่างก็จบ” (दनัย ऐकमहासव्ठी, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ในฐานะ “คนข่าวหนังสือพิมพ์” ซึ่งอยู่ในวงการมานาน ดนัย ऐकमहासव्ठीยอมรับว่าการติดต่อขอสัมภาษณ์บุคคลในข่าว บางครั้งจำเป็นต้องอาศัยเครือข่ายที่ใกล้ชิดกับแหล่งข่าวที่ต้องเชิญเข้าสายในรายการช่วยประสานงานให้

“ถ้าคุณติดต่อใครคนหนึ่งไม่ได้ แล้วเป็นคนที่คุณอยากสัมภาษณ์มาก ๆ เนี่ย แต่บังเอิญมีเพื่อนของเราสามารถคุยกับเขา รู้จักกับเขาสามารถที่จะสื่อกันถึงได้ ช่วยฝากเชิญให้อันนั้นก็เป็นเรื่องธรรมดา นี่คือการทำงานปกติ” (दनัย ऐकमहासव्ठी, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ถนอม อ่อนเกตุพล ผู้ดำเนินรายการนิวส์ เทรนด์ระบุว่า ระบบอุปถัมภ์แยกเป็น สองส่วน คือ หนึ่ง เจ้าหน้าที่เรามีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับใครบางคน ต้องมอง สองมุมว่า หนึ่งเขาเชียร์ ต้องการปกป้อง สองเขารู้จักกับคนนี้ เขารู้ว่ามันเกิดอะไรขึ้น และ สองเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเรื่องธุรกิจ ความมอยุ่รอด

“ผมว่าทุกที่มีอย่างเราไปขอสปอนเซอร์จากกระทรวงมหาดไทยมา แล้วเขาบอก คุยเรื่องนี้หน่อยนะ เราก็คุยให้ แต่วิธีการคุยของเราไม่ได้ไปรบกวนนี้ แต่เราเปิดโอกาสให้คุณคุย มันขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริง การคุยจะเป็นไปตามสถานการณ์ ทั้งหมดที่เป็นทั้งสองส่วน คุณฝากมาให้ช่วยคุยกับคนนี้น้อย กับคุณฝากมาเพราะว่าเขาสนับสนุนเราอยู่ แต่วิธีการพูดของเราจะเหมือนเดิมส่วนเรื่องของเขาไม่มี เพราะเขาดงไม่กล้าให้ และเราก็ไม่กล้ารับ ทั้งที่ลับและที่แจ้ง มันเป็นเรื่องน่ากลัว ผมทำรายการวิทยุทุกวันนี้ ความภูมิใจอย่างหนึ่งคือ ไม่เคยรับเงินใคร ถ้าผมรับเงินใคร ผมไม่มีทางพูดอย่างนี้ ผมไม่พูดซะดีกว่า พูดแล้วมันอายตัวเอง” (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

กนก รัตนวงศ์สกุล ผู้ดำเนินรายการเก็บตกจากเนชั่น ยืนยันว่าเครือเนชั่นปฏิเสธระบบการฝากคนเข้ามาเป็นแขกรับเชิญในรายการ

“รายการคุณขอมา ในเครื่องนี้ไม่มี ชัดเจนเป็นนโยบายมาจากข้างบนเลยว่าไม่มี ถ้ามีนี่ตายเลย ถ้าผู้ใหญ่รู้โดนลงโทษเลย เขาไม่ชอบแน่ ต้องไม่มีตามคำขอ” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

เถกิง สมทรัพย์ ผู้ดำเนินรายการ “เพื่อบ้านเพื่อเมือง” ยอมรับว่าระบบเครือข่าย ความสัมพันธ์ เพื่อนฝูง ระบบอุปถัมภ์ต่าง ๆ มีส่วนทำให้รายการมีน้ำหนักขึ้น และทำให้ง่ายขึ้นในการเชิญบุคคลต่าง ๆ เข้ามาเป็นแขกรับเชิญในรายการ

“.....เวลาเราทำรายการ ความที่เป็นสื่อ ถ้าคุณทำแล้วตั้งขึ้นมาจากศูนย์ มี POWER ขึ้นมา มันก็จะมาทั้งเงินทั้งทอง คนก็แห่เข้ามาอยากขอออกรายการ เพราะคนฟังกันทั้งเมือง ติดต่อใครก็ง่าย เพราะทุกคนอยากเข้ามายืนอยู่ตรงนี้ ไม่จำเป็นต้องเป็นเรา แต่หมายถึงสถานี นั่นหมายความว่าสถานีดี SOFTWARE ก็ต้องดี อย่างที่เปลี่ยน 97 สุทธิชัยออก ถ้าไม่เอาเจมศักดิ์เข้ามา คุณต้องหาใครที่จะมาทำแทนพอที่จะให้ได้ระดับเดียวกับสุทธิชัย เพราะเครือข่ายตรงนี้นั้นเกิดขึ้นมาจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลแต่ไม่ยั่งยืนมาก เว้นคุณเจ๋งจริง” (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

เถกิง สมทรัพย์ เล่าถึงแนวความคิดการนำบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการต่างๆ มาจัดรายการวิทยุด้วยพื้นฐานความสัมพันธ์ที่มีอยู่ว่า “พอมาแล้วทำให้คลื่นรายการระดับขึ้นมาทันทีเลย ฟังแล้วก็ติด นี่คือ CONNECTION แต่ว่าต้องใช้ให้เกิดประโยชน์ ถ้าคุณเชิญได้ สถานีคุณก็ดี การเชิญแขกใหญ่ ๆ การมี CONNECTION ทำให้ง่ายขึ้น อย่างน้อยที่สุดเขารู้จักเราว่าเราเป็นคนอย่างไร แต่ถ้าคบกันแล้วไปเขียนด่าเขาเรื่อย ๆ หรือไม่แฟร์กับเขา บางทีเขาก็ไม่มา ถ้าเราใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัวเชิญเขามาแล้ว เราจะไม่มีวิธีอย่างไรในการถาม เพราะบางทีเราต้องการจะรูกเหมือนกัน เพื่อให้มีสีสัน ซึ่งอันนั้นมันอยู่ที่เราอยากได้อะไรจากเขา บางคนเราไปรูกเขาไม่ได้”

ส่วนปัจจัยด้านเหตุผลทางด้านธุรกิจ เถกิงยอมรับว่าบางทีก็มีรายการประเภท “คุณขอมา” แต่ต้องดูว่าให้ประโยชน์อะไรบ้าง และมักจะออกตัวในการรับรายการ “คุณขอมา” ด้วยการแนะนำให้ผู้มาติดต่อขอออกรายการไปคุยกับต้นสังกัดคือวอหขต็อก หรือตริณีดี เติโอแทน

“ทุกวันนี้ในรายการเราช่วง 9 โมง ก็มี P.R. อยู่ประมาณเกือบ 20% โดยเราให้สถานีคัดมา (TRINITY) แต่เรามีเงื่อนไขว่า มาแล้วคุณต้องให้ความรู้ ไม่ใช่ชื้อยู่ดี ๆ มาโฆษณาขายสินค้า มันหลบไม่ได้ แต่อยู่ที่ว่าเราเอาออกมาแล้วทุกคนได้หมดหรือเปล่า ถ้าทุกคนได้หมดก็ O.K. แต่ก็ต้องยอมรับว่าบางครั้งก็ควบคุมไม่ได้ ที่มีเข้ามาแล้วรายการบิดเบือนไป วันหลังก็ห้ามเจอกันอีก สำหรับตัวสถานี TRINITY ก็มีให้นโยบายมาบ้างว่ามันต้องมีเพราะเหตุผลทางธุรกิจ เพื่อความอยู่รอด แต่เชื่อเถอะว่าในที่สุดแล้วของพวกนี้มันเป็นเพียงผักชีโรยหน้า สรุปว่าระบบอุปถัมภ์ บังคับต่าง ๆ มันไม่ได้กดดันพื้มมาก เพราะพี่เป็นผู้ดำเนินรายการอิสระ พร้อมทั้งจะเผชิญกับมัน พร้อมจะปฏิเสธ เพราะโดยหน้าที่แล้วมันไม่ใช่หน้าที่เรา” (เอกกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

พงษ์สนาน จามรจันทร์ ผู้ดำเนินรายการ “บันทึกสถานการณ์การเมือง” ยอมรับว่ามีสายสัมพันธ์กับนักการเมืองค่อนข้างมากทั้งในด้านกว้างและด้านลึก ซึ่งเป็นปัจจัยในนำเสนอข่าวแบบเจาะลึกและช่วยเพิ่มสีสันในการเล่าข่าวในรายการวิทยุ

“คือ ในแง่ของข่าวที่จะคบหมดทุกคน มองในแง่เป็นกลาง ความสัมพันธ์ของพี่ มันทั้งกว้างทั้งลึก พี่ว่าพี่ครบเครื่องพอสมควรเลย” (พงษ์สนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

พงษ์สนาน จามรจันทร์เล่าว่ามีบุคคลต่าง ๆ สนใจจะเป็นผู้อุปถัมภ์รายการที่เธอจัดอยู่แต่ด้วยจรรยาบรรณ เธอได้ปฏิเสธไปทั้ง ๆ ที่มีต้นทุนในการทำรายการโดยเฉพาะค่าหนังสือพิมพ์ ซึ่งผลจากการที่เธอปฏิเสธทำให้สามารถรักษาความเป็นกลางในการดำเนินรายการได้

“ที่ 92.5 ที่นี้มีผู้ใหญ่เรียกไปต้องการสปอนเซอร์บ้างไหม นักการเมืองก็มีเรียกไป คือ ถ้าเมื่อไหร่พงษ์สนานออกปากพี่ว่าไม่ได้ต่ำกว่า 100 ตัว แต่พี่ไม่ทำ พี่ชอบจากก็ต้องได้ ขอ ไทยออยล์ก็ต้องได้สัมพันธ์ส่วนตัว ขอที่ไหนก็ได้ ขอนักการเมืองคนไหนก็ได้ แต่พี่ไม่ทำนี่เพราะจะทำลายเกียรติภูมิเรา จะทำลายความเป็นกลางของเรา พี่รับจ้างเพียงจัดเท่านั้น มันเป็นเรื่องจรรยาบรรณ ไม่ได้เลยถ้าจะให้เงินมีอิทธิพลเหนือเรา” (พงษ์สนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์และเครือข่ายความสัมพันธ์ วิเคราะห์ได้ว่า เครือข่ายความสัมพันธ์กับบุคคล

ในระดับต่างๆที่ผู้ดำเนินรายการสั่งสมจากประสบการณ์ทางวิชาชีพ มีส่วนในการเพิ่มความแหลมคมและความถูกต้องให้กับการนำเสนอข้อมูล ทำให้ผู้ดำเนินรายการมีความมั่นใจและกล้านำเสนอ รวมทั้งยังช่วยลดขั้นตอนการแสวงหาข้อมูลข่าวสาร ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการวิเคราะห์ ตีความ เปรียบเทียบและจัดลำดับความสำคัญของข่าวและในบางกรณี เครือข่ายความสัมพันธ์ยังช่วยให้การวางรูปแบบรายการมีความน่าสนใจเพราะการ “คุยกับคนดัง” ย่อมเป็นสิ่งที่ขายได้เนื่องจากวิทยุต้องการความสดและผู้ฟังมีแนวโน้มที่จะเปิดรับข้อมูลจากบุคคลที่เขาคุ้นเคยอยู่แล้ว

นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับโฆษณาของสื่อมวลชนในปัจจุบันเห็นได้ชัดมากขึ้น เพราะต้นทุนการผลิตสื่อวิทยุเพิ่มขึ้นเป็นระยะทั้งค่าเช่าสถานี ค่าโปรดักชั่น ค่าจ้างผู้ดำเนินรายการที่มีชื่อเสียง ทำให้ต้องนำโฆษณามาแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย อย่างไรก็ตามลักษณะการขายโฆษณาของคลื่นข่าวสารและสถานการณ์ในปัจจุบัน กลยุทธ์ที่บริษัทต้นสังกัดของรายการใช้ดึงดูดลูกค้าคือใช้วิธีการขายโฆษณาเป็นแพ็คเกจ จึงไม่มีการขายแบบเฉพาะเจาะจงรายการใดรายการหนึ่ง ผู้อุปถัมภ์รายการเลือกลงโฆษณาด้วยปัจจัยความมีชื่อเสียงของผู้ดำเนินรายการ ภาพลักษณ์ของคลื่น ความเป็นเอกภาพของเนื้อหารายการในคลื่น และความครอบคลุมพื้นที่การออกอากาศ แต่ไม่พบว่าผู้อุปถัมภ์มีบทบาทในการขึ้นเนื้อหาและรายการ เพราะผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณีศึกษาส่วนใหญ่จะไม่ได้มีความสัมพันธ์ส่วนตัวกับผู้อุปถัมภ์รายการและส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและมีความเป็นตัวของตัวเองอยู่มากพอสมควร แต่อาจจะมิช้อยกเว้นอยู่บ้างในกรณีของไอเอ็นเอ็น ซึ่งมียูคอมเป็นผู้สนับสนุนรายการจึงมีการส่ง ดร. ภูษณ บริย์มาโนช หนึ่งในผู้บริหารยูคอมเข้ามาเป็น commentator ประจำรายการเจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์ซึ่งตนัย เอกมหาสวัสดิ์ผู้ดำเนินรายการไม่รู้สึกรู้ว่าเป็นการยึดเอียดของผู้อุปถัมภ์รายการเพราะเห็นว่ามุ่มมองในการวิเคราะห์ด้านเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของ ดร.ภูษณ นั้นถือว่าอยู่ในข่ายที่เป็นสากลและยอมรับได้ โดยไม่อิงการเมืองมากเกินไปแม้จะอยู่ในฐานะของสมาชิกพรรคความหวังใหม่

ปัจจัยด้านระบบอุปถัมภ์หรือรายการ “คุณขอมมา” จากเครือข่ายความสัมพันธ์ ในแง่หนึ่งอาจช่วยลดขั้นตอนการเตรียมรายการได้บางส่วน เช่นกรณีที่องค์กรและบุคคลต่าง ๆ ที่ตกเป็นข่าวต้องการชี้แจงข้อเท็จจริงซึ่งอาจติดต่อเข้ามาโดยตรงผ่านผู้ดำเนินรายการหรือองค์กรต้นสังกัด ในกรณีดังกล่าวแม้จะไม่มีการตอบแทนการได้ออกอากาศเพื่อชี้แจงข้อเท็จจริง แต่ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุมักไม่ป้ายเบี่ยงที่จะตอบรับ หากประเด็นดังกล่าวได้รับความสนใจจากประชาชนและสื่อมวลชนในวงกว้าง หรือผู้ดำเนินรายการเองเห็นว่ามิใช่ประโยชน์ต่อสาธารณะ การตอบรับดังกล่าว ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการได้

ประโยชน์ทั้ง 2 ฝ่าย ฝ่ายรายการได้ประโยชน์ที่ได้เครดิตจากการสัมภาษณ์บุคคลในข่าว โดยที่ไม่ต้องลงแรงในการติดต่อเอง ในขณะที่บุคคลหรือองค์กรที่ตกเป็นข่าวก็ได้ใช้ช่องทางสาธารณะในการอธิบายข้อเท็จจริงสู่ประชาชน โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

ความสัมพันธ์ในรูปแบบดังกล่าวจะยังคงมีอยู่ต่อไป หากการตัดสินใจในการเลือกเชิญบุคคลมาสัมภาษณ์ในรายการยังคงผูกขาดอยู่กับกระแสสถานการณ์ วิธีคิดในการผลิตรายการแบบวันต่อวันโดยขาดยุทธศาสตร์การใช้ประโยชน์จากความหลากหลายของแหล่งข่าว รวมทั้งการคำนึงเฉพาะความสะดวก

3. ปัจจัยด้านกระแสความสนใจของสื่อมวลชนและประชาชนที่มีต่อสถานการณ์ข่าวในช่วงเวลาต่าง ๆ

หนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันฉบับประจำวันที่ 8 กันยายน 2540 รายงานว่า ศูนย์วิเคราะห์ข้อมูลข่าวสารกระทรวงมหาดไทยได้ออกแถลงการณ์ฉบับที่ 18/2540 เพื่อชี้แจงให้ประชาชนรับทราบข้อเท็จจริงถึงข่าวสารการเมืองที่เกิดขึ้นจากการนำเสนอของสื่อมวลชน ระบุว่าศูนย์วิเคราะห์ข่าวสารได้พิจารณาอย่างรอบคอบแล้วเห็นว่าการเสนอข่าวสารของสื่อมวลชนในเรื่องการพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญของสมาชิกรัฐสภา รวมทั้งข่าวการบริหารงานของรัฐบาลในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศนั้น ขาดความชัดเจนและความสมบูรณ์ เนื้อหาบางครั้งไม่ตรงกับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น เป็นไปในทิศทางไม่สร้างสรรค์ในการแก้ปัญหาของชาติบ้านเมือง ศูนย์วิเคราะห์ข่าวสารจึงเรียนทำความเข้าใจกับสื่อมวลชนว่าจากการติดตามนำเสนอข่าวของสื่อมวลชนเกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง พบว่าการเสนอข่าวสารไม่ได้อยู่ในประเด็นหรือข้อเท็จจริงโดยแท้แท้จากหลักฐานข้อมูลของข่าวสารหรือหรือความเป็นไปที่เกิดขึ้นโดยตรงไปตรงมา แต่กลับเป็นการนำเสนอที่สื่อมวลชนเองตัดสินใจด้วยตนเองว่าสิ่งใดผิด สิ่งใดควรกระทำหรือสิ่งใดไม่ควรกระทำและหากมีบุคคลใดแสดงความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยหรือท้วงติงการนำเสนอข่าวสารที่เกิดขึ้นในการตัดสินใจนั้น ก็มักได้รับการกล่าวหาจากสื่อมวลชนอย่างไม่ยุติธรรม ถือว่าเป็นเรื่องที่สื่อมวลชนต้องใช้ดุลพินิจในวิชาชีพให้มากขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายอย่างแท้จริง มิเช่นนั้นจะทำให้ประชาชนผู้บริโภคข่าวสารเกิดความสับสน เกิดแนวคิดในทางที่ไม่ถูกต้องและเกิดความไม่เป็นธรรมกับการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาลที่ได้ใช้ความพยายามสุดความสามารถในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะนี้

จากข่าวดังกล่าวนำไปสู่คำถามเกี่ยวกับการวางบทบาทของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจ-การเมืองยุคพลเอกชวลิต ยงใจยุทธเป็นนายกรัฐมนตรีและการยกเว้นรัฐ

รัฐธรรมนูญในช่วงปลายปีพ.ศ. 2540 เพื่อหาคำตอบว่าผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุมีทัศนคติจุดยืนอย่างไรต่อทั้ง 2 เรื่องดังกล่าว ผู้ดำเนินรายการใช้วิธีการอย่างไรในการนำเสนอข่าวสารและทำวาทกรรมในทั้ง 2 เรื่องและมีปัจจัยอะไรบ้างที่มากำหนดหรือมีผลกระทบต่อการทำวาทกรรมเรื่องวิกฤติเศรษฐกิจ-การเมืองและการยกย่องรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกระแสสถานการณ์ที่ครอบคลุมสังคมไทยอยู่ในเวลานั้นคำตอบต่อคำถามดังกล่าวจะเป็นเครื่องพิสูจน์ความมีอยู่ของปัจจัยทางด้านวาระพิเศษของสถานการณ์ อัตวิสัยของผู้ส่งข่าวสาร ความเป็นกลางและความหลากหลายในการนำเสนอข่าวสารทางวิทยุรวมทั้งการวางบทบาทที่ชี้้นำสังคมของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวในภาวะการณ์ฉุกเฉินหรือช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของสังคม

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการ "สร้างบ้านแปงเมือง" ยอมรับว่าได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนในการปฏิรูปการเมืองโดยการยกย่องรัฐธรรมนูญทั้งฉบับ ส่วนเรื่องวิกฤติเศรษฐกิจนั้น วิเชษฐ์กล่าวว่าได้แสดงจุดยืนมาโดยตลอดว่าประเทศไทยจำเป็นต้องมีการทบทวนการพัฒนาที่ใหม่ โดยหันกลับมาอิงกับแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนให้มากขึ้น

รัฐธรรมนูญนี้ประกาศชัดเจน วิกฤติเศรษฐกิจ ผมก็มีทำที่ชัดเจนเหมือนกัน ผมเรียกร้องให้มีการทบทวนแนวทางการพัฒนาประเทศใหม่ ประเทศนี้ขาดการมองระยะยาว ขาดการวางแผนระยะยาว ไม่มี มีแต่แผน 1,2,3,4, แต่ละแผน 5 ปี มันระยะกลาง สั้นหรือกลางทั้งนั้น ไม่มีมอง 20 ปี 30 ปี ไม่มี ผมวิจารณ์มาตลอด ก็ต้องทบทวนแนวทางในการพัฒนาประเทศใหม่ นี่พูดมาเป็นปีเลย แล้วก็จุดของผมก็คือว่าต้องทบทวนแนวทาง และต้องหันมามองความเป็นไทย" (วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ กล่าวว่าจำเป็นต้องยึดกระแสเป็นแนวทางในการนำเสนอเนื้อหาในรายการ แต่ต้องมีมุมมองเฉพาะตัวสื่อสารออกไปเพื่อให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลในทางลึกโดยเฉพาะเนื้อหาข่าวทางด้านความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่บ่อยครั้งความเคลื่อนไหวในผิวหน้ากับความเคลื่อนไหวในทางลึกแทบจะเป็นคนละเรื่อง

"ต้องตามบ้าง คือตามตัวเองด้วย ตามกระแสด้วย คือประเภทตามใจตัวเองทั้งหมดก็ไม่ได้ เพราะอย่างไรก็ตามเราต้องฟังกระแสส่วนใหญ่ แต่ผมพยายามที่จะนำเสนอในสิ่งที่ไม่อยู่ในกระแสด้วย เพราะไม่อย่างนั้นสื่อมวลชนไม่ได้หลุดวงล้อม สื่อมวลชนยังติดอยู่กับกรอบของกระแสเป็นหลัก และตามตอนนี้

เป็นตามกระแส แต่ผมพยายามจะบอกว่าการนอกเหนือจากกระแสต้องดูด้วย ว่าที่ลึกลงกว่าจะต้องนำเสนอด้วย ไม่ใช่ว่าตามแล้วก็ยึดไปกันไป เท่านั้น” (วิเศษฐ์ พิษย์รัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

दनัย เอกมหาสวัสดิ์ ผู้ดำเนินรายการเจาะลึกทั่วไทยอินไซด์ไทยแลนด์ กล่าวว่า การวางตัวและจุดยืนของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุต้องเริ่มต้นจากความเข้าใจในบทบาทและพื้นฐานของเจตนาที่บริษัทซึ่งจะทำให้ความคิดเห็นเฉพาะตัวที่ส่งผ่านออกไปในรายการมีความน่าเชื่อถือ

“ถ้าคุณเริ่มต้นจากความเข้าใจในบทบาทของสื่อ ถ้าคุณเริ่มต้นด้วยเจตนาที่บริษัท คือคุณไม่มีผลประโยชน์กับใครกับกลุ่มไหน บางครั้งก็คือมนุษย์อาจจะหลุดความไม่เป็นกลางเข้าไป ผมคิดว่าสิ่งที่คุณจะนำเสนอไม่ว่าคุณจะไม่เป็นกลาง แสดงความเป็นตัวตนบ้าง ความเป็นกลาง คือ หนึ่ง ต้องตระหนักในตัวเองว่ากำลังทำหน้าที่อะไร อย่างที่ สอง ความเป็นกลางก็คือ ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงกับกลุ่มไหน แต่มันไม่ได้หมายความว่าตัวเองจะไม่มีความคิดเห็นเฉพาะตัวเลย ซึ่งมันเป็นไปได้ในความเป็นจริงของผู้คน” (दनัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

สำหรับการสื่อสารทางการเมืองเรื่องการยกวางรัฐธรรมนูญนั้น ดนัยใช้วิธีดึงเอาทุกข้อความความคิดเห็นของทุกฝ่ายทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายสนับสนุนมาตีแผ่ให้ประชาชนได้รับทราบรวมไปถึงการสัมภาษณ์บุคคลในข่าวที่อยู่ในทุกข้อความคิดและปล่อยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินว่าจะเชื่อฝ่ายไหน

“เราต้องคอยกระตุ้นให้ชาวบ้านต้องสนใจมัน เพราะมันเป็นพื้นฐานของการปฏิรูปสังคม อันนี้มันแน่นอน กระตุ้นยังไง กระตุ้นในการพูดถึง ไม่ได้พูดถึงว่าดีไม่ดี ถ้ามีความขัดแย้งกันอยู่เราก็ทำหน้าที่ของสื่อ ก็คือ เอาทุกข้อความคิดมานั่งพูดเรื่องนั้นอยู่แล้วก็ให้ประชาชนตัดสินใจเอง คือโดยกระแสมันเป็นส่วนหนึ่ง แต่บางที่เราชอบสวนกระแสนะ แต่ว่าเราก็ต้องเลือกสิ่งที่ดีที่สุด คือทุกข้อความคิดมีโอกาสแสดงความคิดของตัวเองออกมาแล้ว และประชาชนก็มีส่วนในการร่วมตัดสินว่าความคิดไหน ชั่วไหน มันเป็นเรื่องที่ประชาชนเลือกได้ดีที่สุด” (दनัย เอกมหาสวัสดิ์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2541)

ภนก รัตน์วงศ์สกุล ผู้ดำเนินรายการเก็บตกจากเนชั่น เล่าว่า ในช่วงที่เกิดวิกฤติเศรษฐกิจจะเลือกใช้วิธีให้กำลังใจกับผู้คนและบางครั้งจะใช้วิธีเสียดสีผู้มีอำนาจที่ใช้ชีวิตอย่างฟุ่มเฟือย เพราะถือว่าบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลสาธารณะ สมควรเป็นตัวอย่างการประหยัดให้แก่ประชาชน

“ส่วนตัวผมจะให้กำลังใจคน คุณคิดว่าถ้านำเสนอข่าวคนโดนปลดออก โดนไล่ออก ค่าเงินบาทซึ่งมีอยู่ช่วงหนึ่งมันจำเจ คนฟังเขาปิดแน่นเลย มันจำเจ เขาอาจจะฟังคุณแต่เขาก็ไม่ได้ดีขึ้น หน้าที่คุณคือให้กำลังใจ และต้องให้กำลังใจคนที่กำลังจะตกงานด้วย ส่วนวิธี รายละเอียดต้องไม่ว่ากันเอาเอง อาจจะนำเสนอทิศทางใหม่ ๆ แล้วมีโอกาสคุณก็เล่นไปเลย ใครที่มันยังแปลกแหวกแนวไป ใครที่มันยังฟุ่มเฟือย รัฐมนตรียังขับรถฟุ่มเฟือย ยังกินไวน์ คุณก็เอาเลย ใส่มันเข้าไปเลย กัดได้ก็กัดมันเข้าไป ถือว่าเป็นบุคคลที่ฟังจะทำเป็นตัวอย่าง แล้วไม่ทำ” (กนก รัตนวงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

สำหรับเรื่องการยกย่องรัฐธรรมนูญนั้น กนกยอมรับว่าได้แสดงจุดยืนอย่างชัดเจนว่า ต้องรับร่างรัฐธรรมนูญของ สสร. เพราะนี่คือหนทางการปฏิรูปการเมืองที่ดีที่สุดในเวลานั้น ทำให้การเคลื่อนไหวเพื่อผลักดันในเรื่องนี้เป็นไปอย่างมีกระบวนการที่ชัดเจนในเครือข่าย เดอะ เนชั่นและส่งผลมาถึงแนวทางของคลื่นวิทยุในเครือข่าย จนถึงขั้นที่เรียกว่าเป็นการชี้นำประชาชน

“ด้านหน้าเรายังไม่ออกซัด แต่ด้านหลังเราทำทุกอย่างให้รับ แต่เรามีนโยบายให้ความรู้ มีสารคดี ต้องให้มันรับ มันดีกว่าเก่าแน่ เราต้องทำทุกอย่างให้รับ สัมภาษณ์คนที่สนับสนุนเฉพาะเรื่องรัฐธรรมนูญนี้ ชี้นำสังคมอย่างรุนแรงเลย ที่เสนอว่ามันไม่รับ ถ้าด่ามันออกอากาศได้ด่าไปแล้ว มันอาจจะไม่สมบูรณ์ แต่มันดีกว่าเดิมแน่ เราก็ต้องให้รับ ยอมรับว่าเรื่องนี้พิเศษจริง ๆ ต้องชี้นำ แต่ต้องชี้นำแบบมีเชิงหน่อย คือการนำเสนอข้อมูลเท่านั้นเอง คุณสุภาพ แก่เรียกไปด่า นี่จะหวดกันอยู่แล้วคุณไม่เห็นเคลื่อนไหวอะไรกันเลย คุณต้องเคลื่อนไหวกันแบบรุนแรง คือ ดักเลย นสพ.เป็นหน้ายังไม่พอเลย ต้องมีโพลล์มีอะไร เพื่อชี้นำ รัฐธรรมนูญ คุณต้องอยู่กับมันไปอีกนานต้องชี้นำ อันนี้ชัดเจน ในเรื่องรัฐธรรมนูญวิพากษ์วิจารณ์จากภายนอกไม่มีผลกระทบอะไร เราหนุนเต็มที่ เขียวเลย ถ้าคนที่ไม่เห็นด้วยเอามันมาสัมภาษณ์ ถ้าทำให้มันเป็นหมาหัวเน่าได้ ทำเลย เรื่องที่เป็นจุดใหญ่ ๆ ของสังคม หัวเลี้ยวหัวต่อ ต้องชี้นำเลย” (กนก รัตนวงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ถึง สมทรัพย์ ผู้ดำเนินรายการเพื่อบ้านเพื่อเมือง กล่าวว่าเรื่องการยกย่องรัฐธรรมนูญโดยรากเหง้าเป็นกระแสที่ทุกคนยอมรับอยู่แล้ว แม้ว่าการก่อกองกระแสนี้มาแต่ยังมีการขัดขวางกัน แต่ในที่สุดเมื่อนักการเมืองเห็นความพินาศของสังคมแล้วก็เริ่มยอมรับ นอกจากนี้ อ.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ผู้ร่วมรายการก็เป็นผู้ที่สนับสนุนเรื่องนี้เต็มที่ ช่วงที่มีการยกย่องรัฐธรรมนูญ จึงทำทุกวิถีทางเพื่อให้คนสนใจและเห็นคล้อยตาม

“ช่วงที่ยังเป็นร่างอยู่จริงถึงจะรับหรือไม่รับ ทำเป็นแบบ routine เลยเพราะกระแสตอนนั้นมันมันมี ประเด็นให้พูดถึงเยอะเลยเปิดสายคุยกัน วิเคราะห์กัน เชิญคนมาพูด ทำความเข้าใจกัน มันจะผ่านหรือไม่ ผ่าน ตั้งเป้าไว้ว่าต้องให้การศึกษาค้น ทำให้เข้าใจให้ได้ ต้องทำให้คนคล้อยตามแต่การทำให้คนคล้อยตาม ไม่ใช่การขู่ เพราะมันเกิดเหตุที่ทำให้ทุกคนคล้อยตาม มีกระแสและเกิดวิกฤติเศรษฐกิจเข้ามาด้วย มันก็เลยจุดง่ายว่ารัฐธรรมนูญจะเข้ามาช่วย เคยมีคำถามต่อรัฐธรรมนูญฉบับนี้เหมือนกัน แต่กระแสตอน นั้นทุกคนต้องการจะให้มันผ่าน เพราะฉะนั้น เวลาเชิญแขกจะใช้แหล่งข่าวที่เป็นสมาชิกสภาของรัฐ รัฐธรรมนูญ ระดับคุณอุทัย พิมพ์ใจชน อ. บวรศักดิ์ อุวรรณโณ อ. กระมล ทองธรรมชาติ คุณพงษ์เทพ เทพกาญจนา คุณอนันต์ ปันยารชุน ส่วนใหญ่อาจารย์เจิมศักดิ์สัมภาษณ์ในรายการมองต่างมุม เพราะ ตอนนั้นเขาให้ช่อง 9 กับอาจารย์เจิมศักดิ์ช่วยประชาสัมพันธ์เรื่องนี้อยู่แล้ว” (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

ส่วนในเรื่องวิกฤติเศรษฐกิจ เถกิง สมทรัพย์ กล่าวว่า มีทฤษฎีว่าสื่อมวลชนในยามวิกฤติจะต้องมี บทบาทในการพยุ่งกำลังใจไว้ ดังนั้นจึงวางบทบาทการดำเนินรายการด้วยการมองไปในอนาคต ชี้ทางรอด และไม่ตอกย้ำวิกฤติที่เกิดขึ้น

“ผมเชื่อว่าเราทำหน้าที่ตรงนี้ได้ดีกว่าสื่อหลาย ๆ สื่อ เพราะสิ่งที่เราทำคือให้มองไปข้างหน้า ชี้ทาง รอด ไม่พยายามตอกย้ำวิกฤติ โดยส่วนตัวแล้วไม่คิดว่ามันเป็นวิกฤติ เพราะคิดว่ามันมีทางรอด ตอนนั้น มันจะมีการให้กำลังใจกัน ปลุกขวัญ ปลุกระดม ทั้ง ๆ ที่เราก็ดือดร้อนเหมือนกัน มันอยู่ที่ว่าคุณได้คนที่ มี Positive Thinking มากแค่ไหน ต้องเลือกคนด้วย บางคนก็แย่ บางคนก็พูดให้ชี้ให้เห็นถึงความสว่าง จะวางให้เห็นอีกด้านหนึ่ง เพราะไม่จำเป็นจะต้องจะไปพูดว่ามันแย่แล้ว เพราะทุกคนก็พูดว่ามันแย่ ไม่รู้ว่าจะไปพูดทำไม” (เถกิง สมทรัพย์, สัมภาษณ์, 15 เมษายน 2541)

ฟองสนาน จามรจันทร์ ผู้ดำเนินรายการ “บันทึกสถานการณ์การเมือง” เล่าว่าในช่วงที่มีการร่างรัฐ ธรรมนูญ เธอให้ความสนใจกับข่าวนี้เป็นพิเศษเพราะถือว่าเป็นภารกิจของสื่อมวลชนในการให้ความรู้กับ ประชาชนโดยเฉพาะในเรื่องที่เห็นว่าเป็นทางออกของสังคมในวิกฤติการณ์ แต่การทำหน้าที่สื่อมวลชนใน การเกาะติดสถานการณ์ข่าวเรื่องการยกร่างรัฐธรรมนูญทำให้ฟองสนานถูกตำหนิและกลั่นแกล้งจากนักการ เมืองบางคนที่เป็นคณะกรรมการมาตรฐานในปีนั้นจนเธอต้องประท้วงด้วยการหยุดทำรายการ 3 เดือนรัฐธรรมนูญ

“มันเป็นกระแสสังคม ที่พูดเรื่องรัฐธรรมนูญในรายการทุกวัน พี่ไม่ได้เชียร์ว่าเป็นสิ่งที่ดีที่สุด แต่พี่ให้รู้ว่าอะไรมันเกิดขึ้นในช่วงนั้น เขาว่ารัฐธรรมนูญกันอย่างไร เขาพูดกันอย่างไร educate ประชาชนทุกวัน พี่จะพูดในรายการทุกวัน มันเป็นทางออกที่ดีที่สุด ถ้าตัดสินใจว่ามันเป็นสิ่งที่ดีที่สุดในประเทศไทย แล้วจะละเลยไม่ได้นะ ต้องสนับสนุน ทันทีเลย” (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

“เราส่งพี่ไปทำข่าว สสร. พี่ทำหน้าที่ที่ดีที่สุด แล้วพี่ก็หยิบออกมาพูดในรายการมันก็ถือว่าเป็นกระแส ที่เราต้องพูดถึง ถ้ากรรมการงบประมาณปีนั้นต้องการที่จะมีข่าว คนอื่นก็ทำ นักข่าวสภาก็ทำ เพียงแต่ฟองสนานไม่ได้ทำ ฟองสนานทำข่าว สสร. ฟองสนานเจอข้อหา นั่น คืออยากจะทำแบบทยอยคาย เลย แล้วกรรมการงบประมาณบางคนไม่ใช่ทั้งหมดเป็นพวกที่มีอิทธิพลอยู่ด้วย ที่เล่นงานพี่ฟองปีนั้น หยุดรายการไป 3 เดือน ประท้วง เกิดเรื่องราวใหญ่โตในกรม ยังถูกหมายหัวทุกวันนี้ ถ้าถูกต้องตัดสินใจเลย กระแสน้ำมันน่าจะอยู่แล้ว เพราะพี่เชื่อว่าอย่างคุณอนันท์ ไม่ทำประเทศไทยพังหรอก พวกนี้เขาไม่หวังร้ายกับประเทศไทยหรอก” (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ส่วนเรื่องวิกฤติเศรษฐกิจ ฟองสนานเห็นว่าเป็นเรื่องที่ไม่ค่อยง่ายเพราะปัญหาถ่วงลึกแต่ไม่ควรพุ่มพ่ายกับปัญหาที่เกิดขึ้นและไม่ควรโทษรัฐบาล เพราะนั่นคือเสียงส่วนใหญ่ที่ประชาชนเลือกมา สิ่งที่ต้องทำคือต้องอดทนและทำงานหนักเราจะบอกเขาว่ามันก็ไม่ค่อยง่าย อย่างไรก็ตามฟองสนานยอมรับว่าธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินงานผิดพลาดและเธอได้ตำหนิในรายการด้วยเพราะถือว่าบุคลากรที่ทำงานในธนาคารแห่งประเทศไทยต้องมีความเป็นมืออาชีพและสามารถวิพากษ์วิจารณ์ได้เช่นเดียวกับวิชาชีพอื่น ๆ

“พี่จะบอกคนฟังตลอดว่าก็ไม่ค่อยง่ายเลย มันลงลึกแล้ว แต่สิ่งที่เราต้องทำก็คือว่าเราจะต้องอดทน ต้องทำงานหนักเพื่อที่เราจะเป็นไทแก่ตัวเองเพื่อนำประเทศชาติรอด อย่าไปกลัวใครเพราะว่ากระแสโลกาภิวัตน์มันเป็นอย่างนั้น ถ้าโกรธ โกรธแบงก์ชาติ โกรธอย่างลึกซึ้ง รายการพี่ผิดแบงก์ชาติมาตลอดนะ ถือว่าแบงก์ชาติก็เหมือนวิชาชีพ เหมือนหมอ เหมือนนักข่าว เมื่อไหร่ที่ไม่ได้ทำในสิ่งที่ตัวเองเชื่อ เมื่อไหร่ที่ตัวเองคิดว่าไม่ได้ทำในสิ่งที่ดีที่สุดในชีวิต มันเสียหายนะ ต้องกล้าที่จะลุกจากตำแหน่งทันที ไม่ใช่วิ่งเกาะนักการเมือง ไม่ใช่เอาใจนักการเมือง ถ้าจะชนต้องชน” (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาเกี่ยวกับการวางบทบาทในช่วงวิกฤติเศรษฐกิจ-การเมืองและการยกร่างรัฐธรรมนูญ วิเคราะห์ได้ว่าการเปลี่ยนแปลงบางอย่างเป็นปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกข่าว การวางบทบาทและจุดยืนของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุเป็นไปในทิศทางเดียวกันคือส่งเสริมและสนับสนุนให้รัฐสภาเห็นชอบกับร่างรัฐธรรมนูญฉบับ สสร. โดยรูปแบบของการสนทนากับบุคคลที่เป็นตัวจักรสำคัญในการยกร่างรัฐธรรมนูญรวมทั้งฝั่งที่เห็นด้วย ขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องซ่อนจุดยืนด้วยการเปิดโอกาสให้ฝั่งที่ไม่เห็นด้วยได้มีโอกาสชี้แจงบ้าง (เมื่อบุคคลผู้นั้นตกเป็นข่าวใหญ่ เช่น ที่เห็นได้ชัดคือนายพูนศักดิ์ วรรณพงศ์สมาชิกวุฒิสภา)

ทั้งนี้เนื่องจากพื้นฐานแนวคิดที่ว่าข่าวที่กำลังเป็นที่สนใจขณะนั้นจะได้รับการคัดเลือกมากที่สุด ชาวอื่น ๆ จะด้อยความสำคัญลงไปทันทีเพราะทุกคนล้วนใจจดจ่อกับข่าวนี้อยู่ ในกรณีของการยกร่างรัฐธรรมนูญที่เกิดขึ้นพร้อมกับวิกฤติเศรษฐกิจ-การเมืองในสมัยรัฐบาลพลเอกชวลิต เป็นตัวเร่งหรือปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุต้องตอบสนองและชี้นำสังคมแม้จะถูกมองว่าไม่เป็นกลาง แต่ด้วยความสำนึกทางวิชาชีพสื่อมวลชนที่ต้องการเห็นการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งใหม่เกิดขึ้นในสังคม ประกอบมาอคติของชนชั้นกลางที่มีภาพลักษณ์ด้านลบของพลเอกชวลิต ยิ่งยุทธการครอบงำอยู่ในเวลานั้น ทำให้ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นกลางต้องร่วมขบวนสนับสนุนรัฐธรรมนูญและวิพากษ์รัฐบาลพลเอกชวลิต ยิ่งยุทธไปพร้อมกันอย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

4. ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กรและแนวทางการดำเนินงาน

นโยบายของสื่อมวลชนนั้นมีความแตกต่างกัน การจัดลำดับหรือให้ความสำคัญกับข่าวก็มีนโยบายแตกต่างกัน การมีนโยบายบาย รูปแบบ ปรัชญา แนวคิด และเหตุผลทางธุรกิจที่แตกต่างกัน เป็นปัจจัยกำหนดจุดยืน วิชี้นำเสนอ ความเป็นมืออาชีพ การปรับตัวเพื่อการแข่งขันของคลื่นข่าววิทยุที่เป็นกรณีศึกษา

วัฒนธรรมเนชั่น คือการให้ความสำคัญกับข่าว ความเป็นอิสระทางความคิด ให้ความสำคัญในแง่ของอุดมการณ์ที่เน้นไปทางด้านเนื้อหาสาระ การเสียสละ การทำงานหนัก การยืนหยัดอยู่ในการหลักการของความถูกต้องของสังคม หลักการแห่งเสรีภาพในการนำเสนอข่าวสารโดยไม่หวั่นเกรงอิทธิพลใด ๆ

และไม่ยอมก้มหัวให้กับกลุ่มอำนาจในสังคมได้แจ่มชัดมากขึ้นในสายตาคนทั่วไป และองค์การเนชั่นได้ใช้ภาพลักษณ์นี้เป็นเงื่อนไขต่อรองในการร่วมมือกับองค์กรอื่น ๆ โดยองค์การเนชั่นจะมีสถานะที่ถูกเลือกจากเจ้าของสถานี ขณะเดียวกันก็เลือกที่จะเสนอรายการป้อนให้สถานีที่ไม่ปิดกันเสรีภาพในการเสนอข่าว เนชั่นใช้วิธีการสร้าง "ศูนย์ข่าวเนชั่น" เพื่อเชื่อมต่อทั้งหมดที่มีอยู่ในมือคือสิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ และวิทยุเข้าด้วยกันเพื่อผ่องถ่ายซอฟต์แวร์ข่าวสารร่วมกัน ดังนั้นหากใครพลาด เนชั่นนวลท์ฮอลล์ที่จัดอยู่ที่ไอทีวี ก็สามารถฟังได้จากคลื่นวิทยุ ซึ่งวิธีนี้จะประหยัดต้นทุนในการผลิตข่าว

ในขณะที่แนวคิดของไอเอ็นเอ็น ทางคลื่น 96.5 คือคลื่นข่าวสารและสถานการณ์เต็มรูปแบบครอบคลุมทุกความเคลื่อนไหวเพื่อการตัดสินใจ โดยมีรูปแบบรายการนำเสนอข่าวสารและรายการทางเศรษฐกิจและการเมืองรวมทั้งประเด็นทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางเศรษฐกิจและการเมืองตลอด 24 ชั่วโมงอย่างต่อเนื่อง กลมกลืน ภายใต้แนวคิดเดียวกันด้วยทีมงานข่าว สำนักข่าวไอเอ็นเอ็นกว่า 250 คนทั่วประเทศที่เกาะติดสถานการณ์ข่าวอย่างใกล้ชิดต่อเนื่องครอบคลุมความเคลื่อนไหวทั่วประเทศไทย ไม่เพียงความเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมเท่านั้น หากยังนำเสนอในมุมวิเคราะห์เจาะลึกเพื่อความเข้าใจในความเป็นมา ตลอดจนแนวโน้มความเป็นไปของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้มืออาชีพทั้งในวงกาสรสื่อสาร วงการวิชาการ และวงการธุรกิจเป็นผู้ดำเนินรายการและเน้นการสัมภาษณ์สดบุคคลระดับ "ผู้นำ" ที่เกี่ยวข้อง ข่าวและรายการที่นำเสนอ มุ่งตอบสนองผู้บริโภคข้อมูลข่าวสารยุคนี้และยุคหน้าที่ต้องการความฉับไวและความชัดเจนในทุกประเด็นวิเคราะห์ด้วยความมุ่งมั่นเป็นผู้นำแบ่งคลื่นข่าวสารโดยแท้จริง นอกจากนี้ยังมีแนวคิดการเปิดสายอย่างสร้างสรรค์ให้เกิดการเชื่อมโยง ระหว่างประชาชนกับองค์กรรัฐและองค์กรธุรกิจ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจและร่วมกันในการแก้ปัญหาและพัฒนาาระบบเศรษฐกิจ การเมืองและสังคมของประเทศ โดยวางกลุ่มเป้าหมาย เป็นผู้ประกอบการและผู้บริหารทั้งภาคเอกชน และรัฐบาลที่อยู่ในระดับตัดสินใจ รวมทั้งคนทำงานรุ่นใหม่ที่ปรารถนาความสำเร็จในชีวิต มีอายุ 25-50 ปี และมีรายได้ 12,000 บาทขึ้นไป

สำหรับการสร้างสถานีข่าวของมีเดียพลัสเคยมีการวิเคราะห์ว่า มีเดียพลัส พยายามจะเดินทางถัดมาตลอดตั้งแต่ยุคที่ดึงคลื่น 96 ซึ่งเป็นสถานีที่ บุญยสิทธิ์ รุ่งชนเกียรติ ผู้บริหารระดับสูงของวัฏจักร กรุ๊ป เป็นเจ้าของสัมปทานกลับมาจากกลุ่มเนชั่น ซึ่งช่วงเวลานั้นถือว่าคลื่น 96 เป็นสถานีข่าวที่ประสบความสำเร็จ มีผู้ฟังมากที่สุด ต่อมาคลื่น 101 ภายใต้การบริหารงานของกลุ่มแข่งกำลังได้รับความนิยมไม่ต่างจากคลื่น 96 มีเดียพลัสก็ดึงคลื่นนี้มาบริหารเป็นสถานีข่าวแทนคลื่น 96 พร้อมทั้งดึงทีมงานเดิมของคลื่นข่าว

คู่แข่งมาร่วมงาน จนในที่สุด วีระ ชีระภัทรานนท์บรรณาธิการหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันเข้ามาบริหารคลื่น 101 อย่างเต็มตัวและค่อยกลายเป็นผู้กำหนดทิศทางรวมทั้งผังรายการของคลื่น 101 ไปในที่สุดเพื่อให้เป็นคลื่นข่าวสารที่เจาะกลุ่มเป้าหมายระดับกลางถึงบน โดยมีชื่อของวีระ ชีระภัทรานนท์เป็นตัวชูโรงในฐานะคนทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นที่ยอมรับ พร้อมทั้งพยายามดึงบุคลากรของวัฏจักร เข้ามาเป็นผู้ดำเนินรายการ โดยเหตุผลหนึ่งคือลดต้นทุนการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันโดยพยายามสร้างกิจกรรมที่ใช้ชื่อของ 101 มีเดีย พลัส และหนังสือพิมพ์วัฏจักร เป็นจุดขาย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยพบว่าการประสานความร่วมมือระหว่างหนังสือพิมพ์วัฏจักรรายวันกับคลื่นข่าว 101 ยังไม่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับทั้ง 2 สื่อได้ เนื่องจากไม่มีการวางเป้าหมายความและขอบเขตของความร่วมมือกันที่ชัดเจน ประกอบกับภายในคลื่น 101 ภายใต้การคุมบังเหียนของมีเดียพลัสเองก็ไม่ได้มีวัฒนธรรมในการกำหนดทิศทางความเคลื่อนไหวและการรณรงค์ภายในคลื่นอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การดำเนินรายการต่าง ๆ มีลักษณะตัวใครตัวมันและไม่ค่อยเป็นเอกภาพดังเช่นลักษณะองค์กรอย่างไอเอ็นเอ็น

ส่วนกลุ่มวอर्थด็อกนั้นแม้จะเป็นเพียงมือปืนรับจ้างเข้าไปบริหารเวลาต่อจากบริษัทที่เป็นเจ้าของสัมปทานวิทยุในคลื่นต่างๆ แต่ภาพของ ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง ก็เป็นตราสัญลักษณ์และหลักประกันความสำเร็จในเชิงธุรกิจได้อยู่เสมอ โดยเฉพาะในช่วงที่พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งมีความสัมพันธ์แนบแน่นกับ ดร. เจิมศักดิ์ เป็นรัฐบาลดังนั้นการขับเคลื่อนข่าวสาร การรณรงค์ในเรื่องต่าง ๆ และการนำเสนอประเด็นที่น่าสนใจผ่านรายการวิทยุและโทรทัศน์ของกลุ่มวอर्थ ด็อกมักเป็นที่จับตาของบุคคลในระดับตัดสินใจนโยบายอยู่เสมอ ประกอบกับมีแรงหนุนจากผู้รับสารที่เป็นแฟนประจำเหนียวแน่นจากรายการ "มองต่างมุม" และ "ขอคิดด้วยคน" ทางสื่อโทรทัศน์ ทำให้ชื่อช่วง "มุมมองของเจิมศักดิ์" และ "เปิดประเด็น" เป็นชื่อช่วงที่จะเป็นองค์ประกอบของรายการวิทยุของกลุ่มวอर्थด็อกตลอดไป

ความแรงของรายการที่ดำเนินงานโดยกลุ่มวอर्थด็อก พิสูจน์เป็นรูปธรรมได้จากการเสนอข่าวบนหน้า 1 หนังสือพิมพ์ "ผู้จัดการรายวัน" ฉบับประจำวันจันทร์ที่ 24 สิงหาคม 2541 ดังนี้

"เมื่อวันที่ 21 ส.ค. ที่ผ่านมาเวลา 20.30 น. รายการ "เปิดประเด็น" ออกอากาศทางทางสถานีวิทยุคลื่น 96.5 ดำเนินรายการโดยนายเอกกิง สมทรัพย์ ได้หยิบยกประเด็นการปรับราคาค่าผ่านทางด่วนทั้งทางด่วนพิเศษและทางด่วนดอนเมืองโทลล์เวย์มาเป็นหัวข้อเปิดประเด็น รายการช่วงแรกนำบทสัมภาษณ์ระหว่างนายสมนึก ชัยเดชสุริยะ ผู้ว่าการการทางพิเศษแห่งประเทศไทยกับ ดร.เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง

อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นายสมนึกชี้แจงประเด็นการปรับค่าทางด่วน เหมือนที่เคยให้สัมภาษณ์ผ่านสื่อมวลชนต่างๆ โดยยกข้ออ้างว่าถ้าไม่มีการปรับราคาตามที่ผู้รับสัมปทาน เสนอมาจะทำให้ภาครัฐต้องจ่ายค่าชดเชยซึ่งเป็นเงินของประชาชนช่วยเหลือผู้ใช้รถยนต์เพียงไม่กี่แสนคน ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (อ.เศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ เช่นกัน) ได้โทรศัพท์เข้าไปแสดงความคิดเห็นในรายการระบุว่าทำไมการคำนวณค่าผ่านทางจึงต้องอิงดัชนีเงินเฟ้อ เป็นเกณฑ์ นอกจากนี้รายการเปิดประเด็นวันนั้นก็มีผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็นจำนวนมาก ต่างไม่เห็นด้วยที่จะต้องปรับอัตราค่าผ่านทางอีก 10 บาททั้งสิ้นและหลายคนชี้ว่า รัฐบาลไม่พยายามรักษาผลประโยชน์ของชาติและประชาชนมีแต่จะบอกว่าจะปรับราคาแล้ววันนั้นวันนี้

ขณะที่การเสนอข่าวและรายการของวิทยุกรมประชาสัมพันธ์ แม้จะมีภาพลักษณ์เป็นสื่อมวลชนที่อยู่ภายใต้การควบคุมและสั่งการของรัฐมาโดยตลอด ทำให้องค์กรผู้ผลิตข่าว มีความขัดแย้งระหว่างอุดมการณ์การทำงานแบบข้าราชการกับอุดมการณ์ของนักวิชาชีพ ซึ่งนำไปสู่การตอรองกันระหว่างอุดมการณ์ทั้งสอง แต่จากกรณีศึกษา ผู้ดำเนินรายการบันทึกสถานการณ์การเมืองทางคลื่น 92.5 ของกรมประชาสัมพันธ์ ฟองสนาน จามรจันทร์ยืนยันว่า มีความเป็นอิสระจากกรอบความคิดแบบข้าราชการด้วย เพราะเครือข่ายความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ในกรมและนักการเมืองที่มีอิทธิพลสูง แรงสนับสนุนของครอบครัว และการสร้างแหล่งอ้างอิงเนื้อหาจากการเสนอข่าวของหนังสือพิมพ์และการมีแหล่งข่าวส่วนตัวที่เชื่อถือได้เป็นหลักประกันความถูกต้องและความแหลมคมของเนื้อหาข่าวที่น่าเสนอ ทำให้ฟองสนานสามารถเอาตัวรอดจากแรงกดดันและเสียงวิพากษ์วิจารณ์ในกรมประชาสัมพันธ์ และสามารถสร้างสรรค์ประเด็นความคิด การอ้าง "แหล่งข่าว" จากภาคสนาม การวิพากษ์วิจารณ์สถาบันการเมือง ได้อย่างหลากหลาย

5. ปัจจัยด้านความสามารถเฉพาะตัวของผู้ดำเนินรายการในการแสดงบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนภายใต้เงื่อนไข ความกดดันและข้อจำกัดต่าง ๆ

จากข้อมูลการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุที่เป็นกรณีศึกษาพบว่าการแสดงบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนผ่านสื่อวิทยุด้านข่าวสาร มีแรงกดดัน เงื่อนไขและข้อจำกัดต่าง ๆ เช่น

1. นโยบายของเจ้าของคลื่นผู้ให้สัมปทาน
2. รูปแบบ แนวคิดและวัฒนธรรมองค์กรต้นสังกัด

- 3.ช่วงเวลาในการออกอากาศ
- 4.ความพร้อมของวิทยากร แกรับเชิญและข้อมูลที่จะนำเสนอในรายการ
- 5.บรรยากาศความเป็นอิสระของสื่อ
- 6.กระแสความสนใจของประชาชน
- 7.ธรรมชาติและวัฒนธรรมของสื่อวิทยุด้านข่าวสารที่ต้องการความสดใหม่และเสน่ห์ทางเสียงที่ดึงดูดผู้ฟัง และการแข่งขันระหว่างสื่อในการแย่งชิงบุคคลที่เด่นที่สุดของข่าวมาออกอากาศสัมภาษณ์สดในคลื่นของตน

เงื่อนไข ความกดดันและข้อจำกัดต่าง ๆ เหล่านี้ คือโจทย์การบ้านที่ผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุต้องหาวิธีการแก้ไข ด้วยความสามารถในการปรับตัวเพื่อหาจุดสมดุลในการแสดงบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนในการแสวงหาข่าวสารและนำเสนอสู่สาธารณะภายใต้ความเชื่อ ทศนคติและมุมมองเฉพาะตัว ผู้ดำเนินรายการต้องมีปฏิภาณไหวพริบอันเกิดจากการสังสมประสบการณ์ในการแปรรูปเนื้อหาสาระที่ต้องการนำเสนอให้อยู่ในรูปแบบที่ผู้ส่งสารเองยอมรับได้และหลุดพ้นจากข้อจำกัดเงื่อนไขด้วยวิธีการอันมีลักษณะเฉพาะตัว

ผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณีศึกษายอมรับว่า เวทีวิทยุเป็นเวทีที่มีความเป็นอิสระสูงมากเพราะมีความยืดหยุ่นในเรื่องการควบคุมทั้งจากองค์กรต้นสังกัดหรือเจ้าของสถานที่ที่เป็นหน่วยงานราชการไม่ว่าจะเป็นทหาร องค์กรสื่อสารมวลชนหรือกรมประชาสัมพันธ์ ความยืดหยุ่นของเวทีวิทยุช่วยให้ผู้ดำเนินรายการมีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นและชี้นำตามทัศนคติส่วนตัว แต่เพื่อตอบสนองหลักกการความเป็นกลาง ผู้ดำเนินรายการใช้วิธีซ่อนจุดยืนด้วยการสื่อสารทางอ้อม อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์หรือใช้อารมณ์ขันเป็นเครื่องมือในการกลบเกลื่อนความโน้มเอียงทางทัศนคติ นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าหาความเป็นกลางในสื่อวิทยุได้ค่อนข้างยาก เพราะผู้ดำเนินรายการแต่ละคนมีความคิดมีจุดยืนเป็นของตัวเองที่จะตัดสินใจเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยทางใดทางหนึ่ง

ถ้ามองในแง่การสื่อสารทางการเมืองย่อมวิเคราะห์ได้ว่าบทบาทของอัตวิสัยส่วนตัวของผู้ดำเนินรายการสนทนาข่าวทางวิทยุ ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในอุดมการณ์หรือระบบการเมืองแบบใดแบบหนึ่ง มักจะแยกไม่ออกจากการตั้งประเด็นการเมือง การคัดเลือกข้อมูล หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นไปไม่ได้ที่ผู้ส่งสารทางการเมืองจะทำตัวให้ปราศจากจุดยืนหรือความเชื่อทางการเมืองของตัวเองได้อย่างแท้จริงอย่างไรก็ตาม

ประเด็นทางการเมืองเป็นเรื่องที่อ่อนไหว และมักมีผลกระทบกลับมาที่ตัวผู้ดำเนินรายการดังที่ปรากฏในเนื้อหาการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ดังนั้นผู้ดำเนินรายการจึงมักจะเซ็นเซอร์ตัวเองก่อนบ้างในระดับหนึ่ง

พรชัย วีระณรงค์ ผู้ดำเนินรายการเจาะข่าวฮอตนิวส์ก็ยอมรับว่าเรื่องของอัตวิสัย เป็นเรื่องที่ควบคุมได้ยากเพราะผู้ดำเนินรายการคือปุถุชนธรรมดา แต่สิ่งที่มาควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกคือต้องรับผิดชอบในสิ่งที่ทำ ความยังคิดเป็นเรื่องสำคัญเพราะวิทยุเป็นสื่อร้อนและสิ่งที่พรชัย พยายามทำก็คือ ทำให้สังคมรู้จักอดกลั้นแต่ไม่ใช่อดทน เพราะอดทนหมายถึงต้องอดทนไปตลอดต้องก้มหน้ายอมรับสภาพ แต่อดกลั้นหมายถึงการยอมรับสถานการณ์ที่เข้ามากดดันเพียงช่วงระยะเวลา ผ่อนใจและสภาพแวดล้อมแบบหนึ่งเท่านั้น แต่ที่สำคัญต้องไม่หาทางออกด้วยวิธีการรุนแรง

การประนีประนอมในวิธีการนำเสนอเพื่อรักษาเวทีสื่อวิทยุของตนไว้คือสิ่งที่ผู้ดำเนินรายการที่เป็นกรณีศึกษายืนยันว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นด้วยทัศนคติที่ว่าสื่อวิทยุมีความสำคัญมากขึ้นในสังคมไทยที่มีแนวโน้มที่จะมีเวลาอ่านหนังสือพิมพ์น้อยลงมีความยืดหยุ่นในการรับสื่อ และไปถึงผู้คนในวงกว้าง การมีตัวตนอยู่ในฐานะผู้ส่งสารทางวิทยุหมายถึงอำนาจในการต่อรองในเชิงวิชาชีพ การสื่อสารเพื่อโน้มน้าวทางการเมืองตามอุดมการณ์ที่ตนเชื่อถือและยังเป็นเวทีเปิดตัวต่อสาธารณะในแง่ของการเป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นสถานการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งนโยบายที่มีผลกระทบต่อสาธารณะ แต่ในบางกรณีศึกษาเช่น รายการบนเส้นทางปฏิรูปของคำคุณ สิทธิสมานพบว่าตัวสื่อวิทยุเป็นข้อจำกัด เพราะเป็นสื่อที่มีเวลาน้อย เมื่อจำเป็นต้องอธิบายประเด็นทางการเมืองที่มีลักษณะซับซ้อน เช่นการปฏิรูปการเมือง การยกร่างหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญ เศรษฐกิจชุมชน มักจะทำได้เพียงในขอบเขตที่จำกัดและหวังผลเลิศได้ยาก

ส่วนพรชัย วีระณรงค์ ผู้ดำเนินรายการเจาะข่าวฮอตนิวส์ ยอมรับว่าต้องปรับตัวให้อยู่รอดในองค์กร เนื่องจากสำนักข่าวไอเอ็นเอ็นมีลักษณะเป็นทีโอปดาวน์ คนข้างล่างไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือเกือบไม่มีส่วนร่วมเลย หรือเกือบไม่มีส่วนร่วมเลย เพราะฉะนั้นด้วยความที่โตมากับวิถีคิดแบบองค์กรเอ็นจีโอ ลักษณะดังกล่าวทำให้เกิดความแปลกแยก

ที่เป็นคนที่เป็น outsider แม้กระทั่งทำรายการบางทีเราก็ก็นึกเหมือนกับหัวเราะว่าหน้าตาริน คือเราต้องให้คนหัวเราะ ในเวลาเดียวกันปัญหาพุงนี้จะมีอะไรกิน เวลาการออกอากาศเป็นปัจจัยส่วนหนึ่ง

คือช่วงเวลา 2 ทุ่มครึ่งถึง 4 ทุ่มครึ่งที่จัดอยู่ 1. ถ้าเป็นผู้ชายก็อยู่นอกบ้าน ถ้าเป็นผู้ชายระดับกลาง ๆ อายุกลาง ๆ จาก 20 ขึ้นไปถึง 45 ก็คงจะอยู่นอกบ้านเป็นหลัก 2. คนที่จะอยู่บ้านก็ดูทีวี ถ้าไม่ดูทีวี ธรรมดาก็ดูเคเบิล และคนที่ฟังวิทยุต้องเป็นคนที่ชอบจริง ๆ ดังนั้นโดยลักษณะของเวลากับสื่อ 2 อย่างนี้ จำกัดอยู่ แล้ว เพราะฉะนั้นตรงนี้ก็เลยมีผลส่วนหนึ่ง และอันที่ 3 ก็โดยลักษณะพฤติกรรม การใช้สื่อ พฤติกรรมของคนไทย ชนชั้นกลางไทยด้วย ก็เลยทำให้เกิดวงจำกัดในการที่จะโทรเข้ารายการ อันที่ 4 ก็คือคนไทยยังมีความกลัวอยู่ลึก ๆ ถึงเรื่องอำนาจการเมือง ในการเปิดเผยตัว รู้สึกว่าอะไรไม่ใช่ หรือว่าอาจจะกลัวผลสะท้อนกลับมาหาตัวเอง มันก็เลยจะเป็นปัญหาอยู่ (พรชัย วีระณรงค์, สัมภาษณ์, 17 เมษายน)

พรชัย วีระณรงค์ยอมรับว่าเวทีวิทยุคือเวทีที่เป็นตัวแทนและเป็นช่องทางในการสื่อสารกับสังคม ดังนั้นแม้ว่าจะถูกลดเงินเดือนค่าจัดรายการจากระดับ 50,000 บาทต่อเดือนเหลือเพียง 10,000 บาทต่อเดือนก็ไม่ใช่ปัญหาสำหรับเขา เพราะเป้าหมายสูงสุดคือการรักษาเวทีเอาไว้ อีกจุดหนึ่งพรชัย ยอมรับว่า ถ้าได้ทำรายการในตอนเช้าจะทำอะไรได้ดีกว่านี้ในแง่ของความพร้อมและในแง่ของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการกำหนดประเด็นและทุกวันนี้ก็ยังพยายามทำสงครามในอุดมการณ์ส่วนตัว ไม่ว่าจะชนะหรือไม่ก็ตาม จนกว่าแผ่นดินจะกลบหน้า

ส่วนกรณีของเถิง สมทรัพย์ ผู้ดำเนินรายการเพื่อบ้านเพื่อเมือง ยอมรับว่าความสุขของการทำรายการสนทนาชาวทางวิทยุคือการทำที่มีช่องทางในการนำเสนอสาระประโยชน์ นำสิ่งที่สร้างสรรค์ไปสู่สาธารณะ ยิ่งสามารถใช้ช่องทางดังกล่าวนำสิ่งที่ดีถ่ายทอดไปได้มากเพียงใด นั่นหมายถึงความสุข และทุกวันนี้กำลังเขียนหนังสือเล่มหนึ่ง ตั้งใจจะใช้ชื่อว่า "คุยกับดาว" เพราะมีความภูมิใจที่อยากจะถ่ายทอดเป็นวิทยาทานแก่ผู้ที่สนใจงานด้านสนทนาชาววิทยุโดยเฉพาะการได้มีโอกาสสนทนาวันกับผู้มีชื่อเสียงที่ถือว่าเป็น "ดาว" ในวงการต่าง ๆ ทั้งนักธุรกิจ นักการเมือง และนักวิชาการ (สัมภาษณ์, 15 เมษายน 241)

ในขณะที่ วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ เห็นว่าเวทีแลกเปลี่ยนและรับฟังความคิดเห็นจากสาธารณะในสื่อวิทยุยังคงมีความสำคัญ เพราะหัวใจของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยคือต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ แม้จะยอมรับว่าทุกครั้งของการเปิดสายรับฟังความคิดเห็น ผู้คนที่โทรเข้ามามักจะเป็นกลุ่มเดิม ๆ แต่ถ้าเป็นประเด็นเรื่องเศรษฐกิจก็จะมีนักธุรกิจหรือนักวิชาการโทรเข้ามา หรือนักการเมืองที่

เป็นสมาชิกวุฒิสภาสายสื่อมวลชนอย่าง ดำรง พุฒตาล ก็ยังคงใช้เวทีรายการสร้างบ้านแปงเมืองในการแสดงความคิดเห็น (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ส่วนนก รัตน์วงศ์สกุล ผู้ดำเนินรายการเก็บตกจากเนชั่น ยอมรับว่าเครือข่ายวิทยุเนชั่น จะไม่นิยมเปิดสายรับฟังความคิดเห็นเนื่องจากปัจจัย 2 ประการคือความไม่หลากหลายของผู้ที่โทรเข้ามาแสดงความคิดเห็น และการที่มักจะมีสายจัดตั้งเข้ามาแสดงความคิดเห็นซึ่งควบคุมได้ยาก ไม่มีประโยชน์เพราะเป็นความคิดเห็นกลุ่มคนที่ไม่มีอำนาจในการกำหนดนโยบาย อีกทั้งแนวคิดของกลุ่มเนชั่น คือการสำรวจความคิดเห็นประชาชนเป็นหน้าที่ของสื่อหนังสือพิมพ์มากกว่า (สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

วีระ ธีระภัทรานนท์ ผู้ดำเนินรายการคุยเฟื่องเรื่องเงิน ยืนยันในหลักการของการทำรายการว่า ต้อง ไม่มีความโน้มเอียงทางการเมืองและไม่ตามกระแส แม้ว่าบางครั้งอาจจะถูกตำหนิจากแหล่งข่าวที่ถูกพาดพิง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญที่ช่วยให้เกิดรูปแบบการนำเสนอดังกล่าวได้คือการทำอยู่ในสนามข่าวมานานและบุคลิกภาพแบบตรงไปตรงมา ทำให้มีความคิดเห็นเป็นตัวของตัวเอง

“ผมไม่ค่อยมีความโน้มเอียงทางการเมือง ผมก็ชมได้ทุกคนที่ผมอยากชม คือ เราคิดว่าเราโตขนาดที่เราคิดว่าเราสามารถได้ตรงได้เองว่าอะไรมันถูกมันผิด บางครั้งผมอาจจะเรียกว่าสวนกระแสด้วยซ้ำไป เราโตขนาดนี้เราต้องมีสามัญสำนึก มีสติปัญญาได้ตรงเองได้ แล้วเราต้องคิดว่าถ้าหากเราทำถึงขั้นคือ เป็นเสียงก้องในหัวเป็นเสียงแห่งความถูกต้อง เสียงแห่งอะไรที่มันเป็นไปตามที่มันควรจะเป็น จริง ๆ เป็นยังไงก็ต้องเป็นอย่างนั้น กล้าที่จะพูดอะไรบางอย่างขึ้นมา ไม่ใช่ว่ากระแสเป็นยังไงก็วิ่งไปตามกระแสหมด แต่ไม่จำเป็นจะต้องไปสวนกระแสทุกครั้ง อะไรมันถูกต้องก็สนับสนุนไป แต่ถ้ามันไม่ถูกต้องหรือถ้ามันโน้มเอียงผิด เราต้องกล้าพูด” (วีระ ธีระภัทรานนท์, สัมภาษณ์, 8 พฤษภาคม 2541)

วิเชษฐ์ พิชัยรัตน์ ผู้ดำเนินรายการสร้างบ้านแปงเมืองซึ่งเน้นการนำเสนอเนื้อหาทางด้านการเมืองและเปิดสายรับฟังความคิดเห็นจากผู้ฟังทางบ้านว่าต้องระมัดระวัง จะนำเสนอตรงไปตรงมา 100% เต็มไม่ได้ เพราะมีเรื่องธุรกิจมาเกี่ยวข้อง

“เราก็ต้องเข้าใจเจ้าของที่เป็นผู้ลงทุนด้วยเหมือนกันว่าเราเองก็ต้องเสี่ยง เราไปกระทบอะไรมาก ๆ แล้วอาจจะส่งผลกระทบต่อธุรกิจ มันก็เสี่ยงต่อเราด้วย เสี่ยงต่อเราด้วย ตรงนี้เป็นเรื่องของเทคนิคของแต่ละ

ละคนว่าทำยังไงถึงจะไม่ให้เกิดปัญหา ซึ่งมีวิธีการเลี้ยง แทนที่จะชกตรง ๆ เราก็ชกอ้อม ๆ ชกประเภทวงนอกไปนะแต่ทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่่าเข้มข้นเหมือนเดิม เพียงแต่จะใช้ถ้อยคำเลี้ยง ๆ"

วิเชษฐ พิชัยรัตน์ ยอมรับว่าปัจจัยทางการเมืองเข้ามาอิทธิพลต่อการดำเนินรายการบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ".....ตั้งแต่ผมทำรายการมา ก็เรียกว่าค่อนข้างมีความเห็นอิสระพอสมควร มีบ้างที่ได้รับการขอร้องเตือน จากเจ้าของสถานี มีใบสั่งผ่าน ๆ มาบ้างมีขอร้องมา ขอร้องคือหมายความว่า เขา ๆ หน่อย เช่น ผมไปวิจารณ์ทหารอยู่บ้าง ผมเป็นคนวิจารณ์ตรง ๆ และเราทำข่าวการเมืองในอดีตเป็นช่วงที่ทหารมีบทบาททางการเมืองสูง เพราะฉะนั้นหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะต้องวิจารณ์ ส่วนใหญ่ผมจะวิจารณ์ตรง ๆ แต่ว่าเรื่องกองทัพ เรื่องทหาร ก็จะวิจารณ์เท่าที่สามารถวิจารณ์และคิดว่าไม่เสียหาย แต่ว่าวิจารณ์นโยบาย วิจารณ์การทำงานรัฐบาล ไม่ค่อยมีปัญหา เพราะผมจะวิจารณ์ก็วิจารณ์หมด ตั้งแต่นายกฯ ยันรัฐมนตรีทั้งหมด ก็จะวิจารณ์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็่น คุณบรรหาร ชาคิตชาย ไม่ว่าจะเป็่นคุณชวน จะเป็นชวลิต ไม่ว่าจะเป็่นปัจจุบันก็คุณชวน ก็วิจารณ์หมด ทั้งนายกฯ ทั้ง ครม. วิจารณ์ไปเพื่อนหายไปเรื่อย ๆ" (วิเชษฐ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ในแง่ความเป็นอิสระจากตัวองค์กร วิเชษฐ พิชัยรัตน์ ยอมรับว่ามีอิสระพอสมควร แม้ว่าการเลือกประเด็น หรือการตัดสินใจบางอย่างจะมีปัจจัยเรื่องธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องบ้างก็ตาม แต่ก็เลือกแนวทางประนีประนอมมากกว่าที่จะเดินหน้าชน

"ยอมรับว่ามีบ้าง มีบ้างที่ขอร้องเข้ามา แต่ก็ถือว่าน้อย ไม่ถึง 10% ตัวธุรกิจเองก็ต้องมองออกเหมือนกันว่าถ้าเข้ามาท้วงท้วงมากเขาก็เสียหาย ต่อเขาด้วยเหมือนกัน ก็กระทบกับเราด้วยเหมือนกัน จะส่งผลกระทบต่อทั้งหมด ทำยังไงถึงจะท้วงท้วงน้อยที่สุด หรือถ้าจะมากท้วงท้วง หรือจะขอร้องก็ให้มันน้อยที่สุด หรือว่าเนียนเนียนที่สุด ต้องประนีประนอม อันนี้ผมยอมรับว่าผมก็ต้องทำในบางเรื่องบางราวที่ได้รับการขอร้องมา แต่ทำแบบเนียนเนียนที่สุด ทำแบบคนฟังไม่รู้ อันนี้ต้องยอมรับความจริง มันก็มีบ้าง ไม่ใช่แบบ 100% เต็มมันไม่มีในสังคมนี้ไม่มีทางเลย" (วิเชษฐ พิชัยรัตน์, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ถนอม อ่อนเกตุพล ผู้ดำเนินรายการ "นิวส์ เทรนด์" กล่าวว่าปัญหาการเมืองที่เข้ามาอิทธิพลส่วนหนึ่งคือช่วงที่การเมืองร้อนแรง ซึ่งมักจะถูกคำสั่งจากผู้มีอำนาจในการจำกัดนำเสนอทั้งในด้านเนื้อหา

และวิธีการ อันเป็นสิ่งที่บันทึกจิตใจ ต่างกับยุคแรกของการดำเนินรายการสนทนาชาวทงวิทยุที่มีความเป็นอิสระมากกว่า

“ผมเลือกที่จะยอมมากกว่าที่จะไม่มีช่องทาง ก็คือต้องยอมรับ โดยเฉพาะสื่อของทหารสมัยที่ทำ 102.5 เราถูกสั่งรายวัน แต่ถ้าอะไรที่เกินไป ถึงขนาดต้องไปขอโทษขอโพย เราก็ไม่ยอม ผมขอหยุดเหมือนกัน ถึงไม่ขอหยุด เขาก็สั่งหยุด ช่วงหลังการทำรายการ ผมว่าไม่ใช่ตัวผม คือเราถูกจำกัดทางความคิด ความคิดเราอาจจะรุนแรง ครั้งหนึ่งไปวิพากษ์วิจารณ์บทบาทของพลตรีสนั่น ขจรประศาสน์ จนถูกสั่งให้หยุดจัดรายการ และให้ไปขอโทษเขา แต่ผมไม่ยอมไปขอโทษ ไม่ใช่หยิ่ง แต่เห็นว่าไม่ใช่ความผิด มันเป็นเรื่องของการพูดอย่างตรงไปตรงมา” (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

ถนอม อ่อนเกตุพลบอกว่าทุกวันนี้ต้องปรับตัว ต้องรับรู้ข้อมูลทุกด้าน ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ต้องยอมรับความจริงว่าคนหันมาให้ความสนใจเรื่องเศรษฐกิจมากขึ้น อย่างน้อยต้องรู้พื้นฐาน เช่น เรื่องดอกเบี้ย เรื่องการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ ต้องศึกษาต้องทำความเข้าใจย้อนหลัง บางทีก็ต้องยอมรับเรณัดด้านการเมือง แล้วไปถามเรื่องเศรษฐกิจให้เข้ามาโยงกับเรื่องการเมือง ดึงให้แหล่งข่าวมาตอบตามที่ต้องการก็ไม่ได้ ยกเว้นแต่ว่าเรื่องนั้นจะเกี่ยวข้องกับการเมืองจริง ๆ หรือคนทั่วไปคิดเช่นนั้น

รูปแบบรายการที่ถนอมทำอยู่เป็นเนื้อหาที่ให้การดำเนินรายการมีข้อจำกัด เนื่องจากต้องตั้งประเด็นเจาะลึกเพียงเรื่องเดียว โดยใช้เวลาราว 2 ชั่วโมง ซึ่งบางครั้งข้อมูลบางเรื่องยังมีไม่มากพอ หรือเขารับเชิญไม่สามารถให้ข้อมูลที่ชัดเจนได้ ทำให้รายการ 2 ชั่วโมงผ่านไปอย่างยากลำบาก

“เตรียมตัวมาอย่างดี แต่พอเอาเข้าจริง แหกเขาพูดไม่เต็มที่ หรือเขาพูดมากไม่ได้ มันก็จะหมดอารมณ์ ต้องแก้สถานการณ์ ต่างกับตอนที่จัดรายการแบบประเมินสถานการณ์ ที่เราสามารถหยิบเรื่องไหนเรื่องนี้มาพูดได้ทันที โดยไม่มีข้อจำกัด แทรกเรื่องต่าง ๆ ได้ทันที ดังนั้นการทำ AM อาจจะทำให้เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น เพราะถูกจับตาน้อยกว่า ทำอะไรได้เต็มที่ อยู่กับคนระดับล่าง ชาวบ้าน ๆ ก็จะเป็นอีกตลาดหนึ่ง แม้ว่าจะต้องปรับรูปแบบการนำเสนอไปพอสมควร แต่ว่าก็ทำให้เป็นตัวของตัวเองมากขึ้น” (ถนอม อ่อนเกตุพล, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2541)

กนก รัตน์วงศ์สกุล ยอมรับว่าแม้จะมีอิสระในการดำเนินรายการมากแค่ไหนก็ตามแต่เรื่องบางเรื่องก็จะต้องลำบาก

“เรื่องทหารเราไม่อยากจะต้อง เราชื่อว่าเป็นองค์กรที่บางทีก็ไม่มีเหตุไม่มีผลกัน คนที่มีอำนาจก็ไม่ฟังเหตุผลเหมือนกัน คุณพูดกับคนบางคนคุณจะมาบอกว่า “ผมเห็นแก่ประโยชน์ของประชาชนนะครับ ผมจะนำเสนออย่างนี้” เขาไม่ฟังคุณหรอก ในที่สุดคุณก็เดือดร้อน เราชื่อ SAFE ตัวเองไว้ก่อน หรือไม้มันก็เชิญมาสัมภาษณ์เลย แต่การเชิญทหารมาสัมภาษณ์มันยากมาก เช่น เชิญบิ๊กเหวี่ยง เชษฐา เสียเวลาเป็นวัน ๆ ขึ้นตอนเยอะ ส่วนใหญ่ต้องทำหนังสือ แต่เขาก็ไม่ค่อยว่าง ไม่ค่อยให้สัมภาษณ์บางทีเหตุผลกับอำนาจมันไปด้วยกันไม่ได้ นำเสนอแบบพอสั่งเซป “ไม่ต้องไปชุดคุย” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

นอกจากนี้กนก รัตน์วงศ์สกุล ยังเห็นว่าข้อจำกัดของวิทยุอีกอย่างคือ จะไปจุดกระแสในเรื่องต่าง ๆ ได้อะไรลำบาก ต้องให้ นสพ.นำเรื่องเพราะนสพ.มีทีมข่าวชุดคุย

“ผมยังไม่เคยเห็นวิทยุจุดประเด็นอะไรเลย ยากมาก ที่ฟังมายังไม่มี เน้นกันได้แต่สัมภาษณ์แขกที่มัน surprise แค่นั้นเอง เช่น สัมภาษณ์ราเกษ ก็ถือว่า O.K. แล้ว แต่ไม่ใช่เป็นคนจุดประเด็นไม่ใช่คนจุดเรื่องขึ้นมา คุณอย่าลืมนวลักษณะการทำงานของนักข่าว นสพ.มันถึงที่แล้วไม่ต้องออกอากาศ คุยกันก่อนได้ 2 ต่อ 2 แล้วไปดูต่อไปชุดคุยต่อ แต่วิทยุมันไม่ได้ และนสพ.อ้างแหล่งข่าวได้ แต่วิทยุต้องเป็นเสียงจริง พูดง่าย ๆ ว่าตอนคุยหลังไมค์เป็นอย่างหนึ่ง พอ ON AIR เป็นอีกอย่างหนึ่งเลย นับประสาอะไรที่จะอีกชั้นหนึ่งชุดคุยลำบาก ยกเว้น surprise ตามแขกมาให้ได้ในเรื่องที่เริ่มมาแล้วจาก นสพ.” (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ในฐานะของผู้จัดการคลื่นซึ่งต้องดูแลผังรายการและเนื้อหาของรายการทั้งหมด กนก รัตน์วงศ์สกุลรู้สึกว่ายังใช้เวลาของวิทยุแต่ละสถานียังไม่มีค่า และจำเป็นต้องปรับปรุงการนำเสนอเนื้อหาให้ดีที่สุดในทุก ๆ ช่วงรายการ ซึ่งเป็นเรื่องยาก

“ผมรู้สึกว่าวิทยุพอเลย prime time ไปแล้วมันจะพ่อนทุกที คุณต้องรู้สึกว่าแต่ละนาทีคุณต้องมีข่าวให้เขาตลอดเวลา แต่ของเรามันไม่ใช่ บางช่วงเวลามันนิ่ง บางคนบอกว่าข่าวมันไม่มีอะไร แต่ผมไม่

เชื่อ มันอยู่ที่คุณ คุณต้องหยิบมันออกมา โลกทั้งโลกจะไม่มีข่าวให้คุณเล่นเซียวหรือ คุณต้องรู้สึกว่าคุณคลี่ข่าวมาให้คนได้ฟังกันตลอดทั้งวัน ข่าวมันมีตั้งเยอะ ทั้งสนุก ทั้งหนัก ต้องทำให้มันมีสีสัน มันต้องหนัก ให้มันเต็มทั้งวัน แม้รายการมันจะไม่เหมือนกันก็ตาม คุณต้องมั่นใจว่ามีคนฟังคุณและไม่ใช้ระดับเท็กซ์ และคุณต้องทำให้มันมีคุณค่า ต้องมั่นใจว่ามีคนฟัง ใช้หลักคิดว่าแต่ละช่วงก็คือ prime time" (กนก รัตน์วงศ์สกุล, สัมภาษณ์, 20 เมษายน 2541)

ฟองสนาน จามรจันทร์ ผู้ดำเนินรายการ บันทึกสถานการณ์การเมือง ยอมรับว่าถูกแรงกดดันภายในองค์กร (กรมประชาสัมพันธ์) ให้นำเสนอเนื้อหารายการด้วยท่าทีและมุมมองที่เป็นราชการ แต่เธอยืนยันที่จะเป็นสื่อมวลชนเสรีภายใต้ระบบราชการโดยเห็นว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่เป็นเกาะคุ้มครองสื่อมวลชนอยู่แล้ว

"เคยมีการพูดกันในที่ประชุม ระดับซี 8 ขึ้นไปบอกว่าฟองสนานเนียม้าพยศ ซียาก พูดกันในที่ประชุม มันเข้าหูที่มีคนหนึ่งแก้แทนบอกว่าซีย้าพยศดีกว่าซียาลัง มันก็มี แรงกดดันที่ฟองจะมีตลอดเวลา เมื่อไหร่ที่พีทนไม่ไหวพีทก็อละวาด พีจะไม่ยอมให้มากกดดัน พีฟองก็อว่าพีฟองเป็นเสรีชน แต่ว่าวินัยราชการที่ยอมรับ ตอนนี้อย่างรัฐธรรมนูญหนุหลัง ปกติพีฟองจะเป็นคนให้เกียรติคน พีฟองจะไม่ก้าวร้าวกับผู้ใหญ่ แต่ยกเว้นมาพัดกับพีในสิ่งที่พีรับไม่ได้ก็ไมยอม" (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

ดังนั้นภายใต้แรงกดดันต่าง ๆ ฟองสนาน จามรจันทร์ จะเลือกใช้วิธีประนีประนอมแต่ต้องไม่เสียอุดมคติมากนัก

"มันเป็นผลมาจากความดั่ง คือถ้าไม่มีรายการเราชาวบ้านเขาจะด่า ส.ส.หลายคนถูกเรียกร้องมาบอกว่าช่วยบอกสถานีวิทยุท้องถิ่นว่าอยากจะฟังฟองสนาน ในส่วนหนึ่งที่ทำได้อาจจะเป็นเพราะความดั่งส่วนตัวไม่มันเอาตัวไม่รอดนะ แต่ขณะเดียวกันไม่เสียหลักการในการเป็นสื่อมวลชนตราบได้ที่ยังทำหน้าที่เป็นสื่อมวลชน แล้วก็ยังมีผู้ฟัง" (ฟองสนาน จามรจันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

นอกจากนี้ ฟองสนาน จามรจันทร์ ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเกี่ยวกับปัจจัยทางด้านครอบครัวที่มีผลต่อการทำงานด้านสื่อด้วยความเป็นอิสระอย่างค่อนข้างเต็มที่ของเธอว่า

“ที่ไม่เชื่อว่าใครจะทำงานได้ดี ถ้าครอบครัวไม่ back เต็มที่ ประเด็นนี้สำคัญ แล้วแฟนที่ฝึกไม่ การเมืองมาก สนใจการเมือง สนใจเศรษฐกิจ บางทีคิดประเด็นให้ด้วย เป็นวิศวกร ฉลาด และสนใจการเมือง อ่านหนังสือทุกอย่าง รับสื่อทุกอย่าง เป็นผู้สนับสนุนที่ดีมาก สมมติที่มีเรื่องกดดันจากกรม เขาบอกเลยว่าไม่ต้องห่วงกลับมาที่บ้านผมก็เลี้ยง เงินเดือนวิศวกรนี้ต่างหากที่ทำให้พี่ค่อนข้างจะบ้าบิ่นคือไม่ต้องเป็นห่วงว่าตำแหน่งฉันจะไปที่ไหน พอไม่พอใจก็ลาออก อาจจะเคยคิดถึงขนาดนั้น” (พวงสนาน จามร จันทร์, สัมภาษณ์, 10 พฤษภาคม 2541)

จากผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยในด้านความสามารถและวิธีการอันเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้ ดำเนินรายการสนทนาชาววิทยุที่เป็นกรณีศึกษาในการแสดงบทบาทหน้าที่ภายใต้เงื่อนไขของจำกัดต่าง ๆ วิเคราะห์ได้ว่า พื้นฐานประสบการณ์ทางวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ เครือข่ายความสัมพันธ์ ระบบอุปถัมภ์ และความเป็นมืออาชีพของผู้ดำเนินรายการสนทนาชาววิทยุ เป็นปัจจัยที่มีผลต่อการแสดงบทบาทการ ทำหน้าที่สื่อมวลชนที่เหมาะสมภายใต้ข้อจำกัด โดยการพยายามวางตัวเป็นกลาง เพิ่มความหลากหลายใน เนื้อหาวิธีการนำเสนอ เลือกที่จะประนีประนอมเมื่อจำเป็น ประสานความร่วมมือเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ รวดเร็วในการเสนอข่าวและการสัมภาษณ์บุคคลในข่าว ทั้งนี้เพราะผู้ดำเนินรายการเห็นว่าบทบาทสื่อมวลชนผ่านสื่อวิทยุเป็นบทบาทที่มีความสำคัญและเป็นที่สนใจของสาธารณะรวมทั้งผู้กำหนดนโยบาย ในระดับ ต่าง ๆ อย่างไรก็ตามเรื่องดังกล่าวอาจมีแนวโน้มใหม่ ๆ เกิดขึ้นในระยะต่อจากนี้ไปเนื่องจากรัฐธรรมนูญ ฉบับใหม่ (2540) ได้มีบทบัญญัติคุ้มครองการทำงานของสื่อมวลชนทั้งภาครัฐบาลและเอกชนให้มีเสรีภาพ ในการนำเสนอข่าวสารที่เหมาะสมภายใต้ความรับผิดชอบ โดยไม่ต้องตกอยู่ภายใต้อาณัติของเจ้าของ กิจการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย